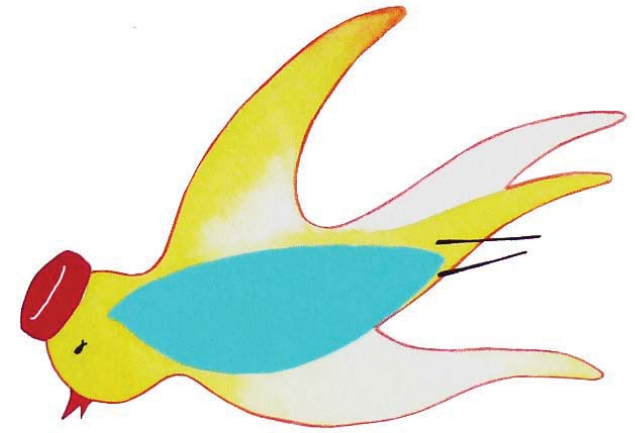

El pati de l'escola en igualtat

Guia de diagnosi i d'intervenció
amb perspectiva de gènere

El pati de l'escola en igualtat

Guia de diagnosi i d'intervenció
amb perspectiva de gènere

Edició

Barcelona, Juliol 2017

Autores

Equal Saree: Dafne Saldaña Blasco, Julia Goula Mejón,
Helena Cardona Tamayo, Carla Amat Garcia.

Disseny metodològic i coordinació de la recerca

Dafne Saldaña Blasco

Disseny gràfic

Marc Navarro Vilarrubí

Il·lustracions

Julia Goula Mejón

Imatges i Fotografies

Equal Saree

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Nota de les autores

Existeix un vincle entre el disseny dels espais, la construcció social del gènere i l'educació espacial que reben nens i nenes. Als espais de joc de les escoles es reproduïen **rols de gènere** tradicionalment femenins i masculins i existeixen fenòmens d'exclusió i menysvaloració per motiu de sexe, basats en els **estereotips sexuals** i en la **jerarquia de gèneres**. Les qualitats dels espais influeixen en l'ús que nens i nens en fan d'aquests. Al seu torn, l'educació de gènere que reben reforça la segregació en l'ús dels espais i en condiciona l'apropiació.

L'àmbit educatiu reproduïx pautes patriarcal que construeixen de forma diferent la identitat de nenes i nens, definint rols diferenciats en funció del gènere (Subirats, 1994; Tomé, 2008). Entre els factors més influents trobem els espais i els temps escolars, les relacions que es donen en els centres en tota la seva diversitat i complexitat, les desigualtats que es produeixen, els materials escolars, els coneixements que s'imparteixen a les aules, les expectatives del professorat i l'alumnat, els continguts i el llenguatge dels llibres de text, els jocs, les relacions del professorat i les famílies, les reunions del claustre, etc. A nivell espacial, condiciona la ubicació del centre en el context geogràfic social, la construcció de l'edifici, l'ordenació de l'aula, l'ús i aspecte dels patis, la il·luminació, la mida i l'ús dels espais comuns, la vegetació, etc. (Tomé, 2008).

Diferents estudis han demostrat que, dintre dels centres educatius, l'espai d'esbarjo és on més es visibilitzen les desigualtats de gènere, per tant, són els espais més

adequats per realitzar una diagnosi i intervenció d'igualtat de gènere (Bonat, 2000; Carreras 2011; Carreras et al., 2012). Per què centrar-se en aquests espais? Les aules són espais amb uns usos més delimitats i amb unes normes més rígides. Al pati de l'escola és on el professorat acostuma a intervenir menys i dona més llibertat a les nenes i els nens. D'aquesta manera s'imposen els rols socials i culturals més clarament, generant-se desigualtats (Rönnlund, 2015).

Com es recull a diferents estudis, els nens solen ocupar l'espai central del pati i tenen papers actius en els jocs, ocupant l'espai de forma dinàmica. Generalment, les modalitats de joc que escullen són invasives. Les nenes solen ocupar racons i espais perifèrics, mostrant actituds més passives i estàtiques. La modalitat de joc desenvolupada generalment per les nenes és el joc simbòlic (Bonat, 2000; Tomé, 2008; Carreras et al., 2012).

Aquestes pautes, que s'aprenen al pati de l'escola, condicionen la forma de posicionar-se i relacionar-se amb l'espai i es reproduïen a l'espai públic urbà o rural. Una forma d'evitar-ho seria amb l'escola coeducativa, aquella on s'educa per a la igualtat des de la diferència, replantejant els coneixements i les actituds que es fomenten i transversalitzant la perspectiva de gènere a tots els continguts i accions. Les experiències coeducatives que han tingut lloc fins al moment es centren a millorar aspectes de contingut, com el llenguatge i el material didàctic, i les expectatives del professorat sobre els i les alumnes. Diferents estudis reconeixen l'escola com

un espai clau per a la incorporació de les nocions i articulacions sobre el gènere i la seva confluència amb altres factors però, en les seves aproximacions, no han tingut en compte la influència del disseny de l'espai (Öhrn, 2009; Fuller, 2010). Altres autores, en canvi, han estudiat les estratègies d'apropiació i dominació de l'espai per l'alumnat però no han considerat el gènere com un element específic en la generació de les desigualtats o, si bé han notat que existeixen diferències en l'ús dels diferents espais, no han analitzat les causes de la desigualtat (Reh et al., 2011; Dymont et al., 2013). La majoria d'aquests estudis es basen en les percepcions i criteris de les persones investigadores i no tenen en compte les vivències de l'alumnat ni potencien la participació del professorat.

Maria Rönnlund (2015), ha estudiat els processos de construcció de les **identitats de gènere** en el pati d'una escola sueca a partir de les narracions dels nens i nenes participants en la recerca. Segons el seu estudi, els diferents espais del pati contribueixen a la construcció d'identitats de gènere diferenciades, que poden ser individuals o grupals, arribant a la conclusió que els patis d'esbarjo amb una major varietat d'espais i elements afavoreixen la generació de diverses formes de processar la identitat de gènere, en comparació als patis amb una baixa diversitat espacial.

L'associació CoeducAcció i algunes de les seves membres, Marina Subirats, Amparo Tomé i Anna Carreras, han realitzat intervencions en centres educatius de primària i en escoles bressol amb l'objectiu d'eliminar les desigualtats i les **jerarquies de gènere** a l'àmbit educatiu. Els seus treballs, basats en estratègies de **recerca-acció**, es centren en el treball conjunt amb les educadores i educadors per transformar els continguts i les activitats escolars, els estereotips i expectatives de gènere en la relació professorat-alumnat i la gestió

dels espais, especialment dels espais de joc. Encara que els seus treballs reconeixen l'espai com un factor determinant en la perpetuació del sexisme als centres escolars no s'analitzen en profunditat les seves característiques ni es proposen canvis qualitius en la seva configuració.

Els intents de quantificar els aspectes socials i psicològics de l'espai han portat a diferents autors i autores a elaborar mètodes d'observació, diagnosi o avaluació d'espais. Gary T. Moore (1994) i Paul J. Tranter i Karen Malone (2004) sistematitzaren mètodes d'observació d'espais infantils que posaven en relació les actituds i els patrons de relació dels nens i nenes amb la seva ubicació a l'espai i, en funció d'això, elaboraren sistemes per avaluar la qualitat d'aquests espais. No obstant, la dimensió de gènere no es va tenir en compte a l'hora d'elaborar les seves propostes. Xavier Bonat (2000) va esboçar un mètode de diagnosi de gènere als centres educatius. El sistema que proposa està dissenyat per realitzar-se de forma fàcil i per qualsevol persona, tot i que no té en compte els aspectes qualitius de l'espai. Col·lectiu Punt 6 (2013, 2014) i Equal Saree (2015) han proposat mètodes d'anàlisi de la qualitat dels espais urbans i recomanacions de millora des d'una perspectiva feminista.

Volem agrair a totes les persones i col·lectius que, des de la teoria i la pràctica, han obert el camí. Tots els exemples anteriors ens han servit d'inspiració per a elaborar aquesta guia.

Índex

Presentació 10

Metodologia 12

A. Paràmetres d'estudi

B. Guia d'activitats

B1 Preparam el procés

- B1.1. Participants
- B1.2. Cronograma
- B1.3. Context
- B1.4. Material de suport
- B1.4. Objectius

B2. Observem el pati

- B2.1. Característiques del pati
- B2.2. Interaccions a l'espai
- B2.3. Sectorització i segregació
- B2.4. Mapa de recorreguts

B3. Impliquem al professorat

- B3.1. Debat amb el claustre
- B3.2. Entrevista individual

B4. Donem veu a l'alumnat

- B4.1. Qüestionari
- B4.2. Dibuixem el pati
- B4.3. Entrevistes grupals
- B4.4. Escenificació de conflictes

B5. Compartim el procés

- B5.1. Difusió del procés
- B5.2. Reunions transversals
- B5.3. Impliquem les famílies
- B5.4. Obra de teatre

C. De la diagnosi a la intervenció

D. Propostes de millora

D1. Espai

D2. Elements

D3. Gestió

D. Glossari 92

E. Bibliografia 94

Presentació

Què és?

Aquesta guia proposa una METODOLOGIA de diagnosi participativa i d'intervenció d'igualtat de gènere als espais d'esbarjo a partir d'un procés de reflexió i d'aprenentatge col·lectiu. La guia està dissenyada per aplicar-se als patis de primària per aconseguir uns espais educatius que ofereixin les mateixes oportunitats a totes les persones. No pretén ser un model tancat sinó oferir unes eines de referència que us animem a ampliar, modificar i adaptar a cada cas concret.

La METODOLOGIA consta de quatre apartats: A PARÀMETRES D'ESTUDI, on es presenten les qualitats dels espais que es treballaran al llarg de la metodologia, B ACTIVITATS DE DIAGNOSI, per a realitzar la diagnosi participativa, C DE LA DIAGNOSI A LA INTERVENCIÓ, per classificar els resultats obtinguts i D PROPOSTES DE MILLORA, que incorpora recomanacions per al disseny i la gestió dels espais d'esbarjo. L'apartat B serveix per espais d'esbarjo existents i el D s'aplica tant a patis existents com de nova construcció.

Per què s'ha fet?

Existeix un vincle entre el disseny dels espais, la construcció social del gènere i l'educació espacial diferenciada que reben nens i nenes. La forma de posicionar-se i relacionar-se a l'espai és quelcom que s'aprèn al pati de l'escola i que després es reproduceix en actituds a l'espai públic urbà o rural. Per tant, els patis d'esbarjo són espais clau per realitzar una diagnosi i intervenció d'igualtat de gènere.

Si bé existeixen guies amb recomanacions per al disseny d'espais escolars, aquestes no inclouen una perspectiva de gènere. D'altra banda, encara existeixen poques experiències amb l'objectiu d'assolir la igualtat de gènere a l'escola que hagin tingut en compte la dimensió espacial i les que s'han desenvolupat han aprofundit poc en aquest àmbit, deixant de banda els aspectes qualitius. Aquesta guia proposa una metodologia per a la diagnosi i la intervenció d'igualtat de gènere centrant-se a millorar els espais a partir de l'anàlisi i la millora de les seves qualitats.

Com s'ha fet?

Aquesta guia s'ha desenvolupat a partir del projecte pilot realitzat al Centre d'Educació Infantil i Primària (CEIP) Joan Solans de Granollers, Barcelona, durant el curs 2014-2015. Aquest projecte va fer part d'una **recerca-acció** coordinada per Dafne

Saldaña Blasco (Saldaña, 2015) i va comptar amb la participació del professorat del centre i la classe de tercer de primària i amb el suport de l'Ajuntament de Granollers.

A qui va dirigida?

La poden utilitzar els centres educatius o les administracions públiques responsables de la seva gestió que vulguin incloure la igualtat de gènere com un objectiu clau del seu projecte escolar. Cal tenir en compte que el mètode presentat és un procés col·lectiu i que serà necessària la participació de persones o entitats capacitades per cobrir els diferents rols que aquest requereix.

Com s'utilitza?

La METODOLOGIA inclou quatre apartats i es pot utilitzar amb diverses finalitats.

A l'apartat A PARÀMETRES D'ESTUDI es descriuen les qualitats dels espais que s'estudiaran al llarg del procés. L'apartat B ACTIVITATS DE DIAGNOSI conté les activitats a desenvolupar per portar a terme la diagnosi de gènere. L'apartat C DE LA DIAGNOSI A LA INTERVENCIÓ ens ajuda a classificar els resultats obtinguts per conèixer quins paràmetres necessitem reforçar

per a assolir una major igualtat al pati. A l'apartat D PROPOSTES DE MILLORA trobem recomanacions relacionades amb els diferents paràmetres d'estudi que aplicarem en funció dels resultats obtinguts a la diagnosi.

En el cas de patis d'escoles que estan en ús, els apartats A i B ens permeten realitzar una diagnosi de gènere participativa per conèixer com d'inclusiu és el nostre pati en el seu estat actual. Si, a més, volem intervenir per aconseguir una major igualtat de gènere utilitzarem també els apartats C i D. Si es tracta d'un pati de nova construcció podem consultar els apartats A i D per a dissenyar-lo amb criteris inclusius. Tot i així, sempre és interessant implicar als i les futures usuaris en el procés de disseny i, en la mesura de les possibilitats, en la construcció.

Al GLOSSARI trobem una definició dels conceptes clau que apareixen destacats al llarg de la guia.

“Millorem els patis d'esbarjo de primària.”

A

Paràmetres

d'estudi

Els paràmetres d'estudi escollits descriuen els espais de manera global. Des d'un punt de vista qualitatiu ens permeten analitzar i dissenyar els espais per evitar les desigualtats de gènere.

D Diversitat

Varietat dels elements i dels espais i de les seves característiques. Afavoreix un repartiment i un ús més igualitari del pati.

F Flexibilitat

Capacitat d'un espai i/o d'un element per adaptar-se a diferents situacions i usos. Permet el desenvolupament d'unes activitats menys estereotipades i menys segregades per gènere.

I Interrelació

Relacions que s'estableixen entre dos o més elements o espais (distàncies, visibilitat, espais intermitjos, etc). Si aquesta és adequada, impedeix l'establiment de **jerarquies** i/o privilegis i evita la invasió d'unes activitats sobre d'altres.

C Confort

Característiques dels espais i dels elements que influeixen en el benestar de les persones que els utilitzen. Augmenta el benestar físic i psicològic de les persones, reforçant la importància dels valors de cura.

R Representativitat

Reconeixement, visibilitat real i simbòlica i participació igualitària en la presa de decisions de totes les persones en tota la seva diversitat. Si és igualitària, fomenta valors i conductes no sexistes que es reflecteixen en l'ús dels espais.

B

Activitats

de diagnosi

En aquest apartat es proposa una sèrie d'activitats destinades a assolir diferents objectius en relació a la contextualització, la recollida de dades, la presa de consciència i les accions per al canvi. Les activitats s'han dissenyat tenint en compte les diferents persones i entitats que participaran al procés i, en especial, la participació de nenes i nens. Per això s'han utilitzat tècniques childfriendly com el dibuix i el teatre, dissenyades per generar ambients divertits i agradables que fomentin la participació.

B1 Preparem el procés

Aquest apartat dóna pautes per definir els rols, organitzar el cronograma de les activitats i conèixer l'escola i el seu entorn. És important posar en comú les expectatives de totes les persones i entitats participants i conèixer el context urbà o rural, les característiques socials, econòmiques i culturals de l'alumnat i les seves famílies i els principis educatius del centre.

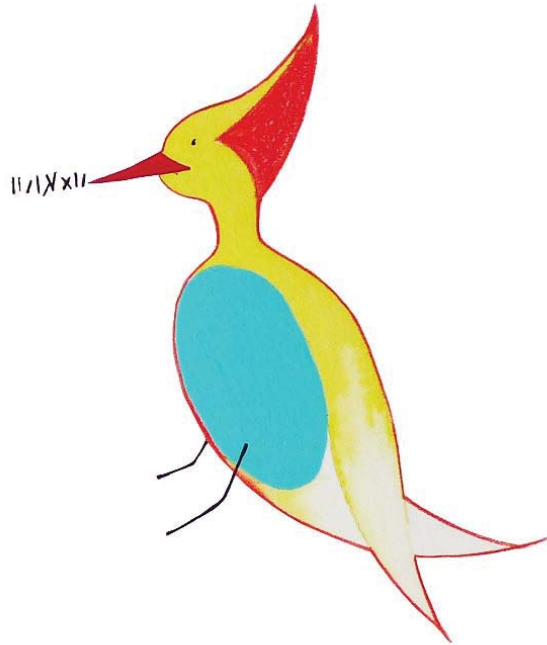
B1.1. Rols

B1.2. Cronograma

B1.3. Context

B1.4. Material de suport

B1.5. Objectius

B1.1. Rols

El primer pas és formar i coordinar l'equip de treball. Està a punt de començar un procés col·lectiu i és important que totes i tots ens sentim còmodes amb el rol que tindrem.

A continuació, s'estableixen els rols que cada persona o entitat tindrà en les diferents etapes del procés tenint en compte les capacitats i càrregues de treball del personal docent. Aquests models de referència us poden ser útils:

Persones tècniques

Són les persones que s'encarreguen de coordinar el procés col·lectiu i elaborar la informació per obtenir resultats. Aquestes persones hauran de tenir formació relacionada amb els estudis de gènere i tenir habilitats per a la comprensió i l'anàlisi espacial. Poden tenir diferents rols:

TR Tècnic/a de referència: coordina l'equip i el procés d'aplicació de la metodologia durant les diferents etapes. Dinamitza les activitats i coordina el

procés amb la professora o professor de referència i, si és el cas, amb la persona representant de l'administració pública.

TS Tècnic/a de suport: Ajuda en la coordinació i dinamització d'activitats que es realitzen en grup, especialment en les que participen criatures, i s'encarrega de prendre notes i enregistrar amb gravadora o vídeo.

Centre docent

La participació de les persones educadores és especialment important, ja que són elles qui planifiquen els espais, qui escullen els materials i, finalment, qui es relacionen directament amb els nens i les nenes i amb les famílies i qui, en tots els casos, poden erigir-se com a agents de canvi.

PR Professor/a de referència: Està en contacte amb la persona tècnica de referència, amb la resta del professorat i amb les famílies. Coordina el procés i programa les activitats conjuntament amb la persona tècnica de referència.

PP Professorat participant: Participen en les activitats de recollida de dades del professorat i formen part del procés col·lectiu

de presa de consciència sobre la prevenció de les desigualtats de gènere.

A Alumnat: Els i les alumnes són les protagonistes del procés, ja que aquest es centra en conèixer les seves experiències i desitjos en relació a les desigualtats i **jerarquies de gènere** en l'ús de l'espai i a actuar en conseqüència. Pot participar tot l'alumnat de primària, un cicle, un curs o una classe, depenent de les dimensions del centre, el nombre total d'alumnes i el temps disponible per portar a terme el procés.

F Famílies: Formen part del procés col·lectiu de presa de consciència sobre la prevenció de les desigualtats de gènere.

Administració pública

Si la metodologia s'aplica a una escola pública, l'Administració segueix i participa en el procés, fent part de les taules transversals. Coneix els resultats i té la capacitat d'actuar en conseqüència.

RAP Representant de l'administració pública: Està en contacte amb l'investigador/a i amb el professor/a de referència. Segueix el procés, coordina i programa la participació de l'administració pública en el mateix i transmet els resultats.

B1.2. Cronograma

Per facilitar la coordinació de l'equip realitzem un cronograma amb les diferents activitats, les dates escollides en funció de la disponibilitat de totes les persones implicades, els espais i els materials que necessitarem.

Es reuneixen el professor o professora de referència i la persona tècnica de referència per programar les diferents etapes del procés i les activitats que es portaran a

terme a cadascuna d'elles. S'elabora un calendari amb el nom de les activitats, les dates escollides i les persones que participaran a cadascuna i es penja a un lloc visible del centre per a que tothom conegui la programació. S'ha de tenir en compte que les activitats amb l'alumnat poden encabir-se dintre del programa escolar.

B1.3. Context

El següent pas és, especialment per les persones tècniques que no formen part de l'equip docent, conèixer l'escola, el seu entorn i la relació entre ambdós. Això significa entendre la metodologia i els principis educatius de l'escola i conèixer les característiques socials, econòmiques i culturals de l'alumnat i les seves famílies. En segon lloc, hem de conèixer el barri o municipi on s'ubica l'escola, la seva relació amb altres barris o municipis propers i el seu teixit social. Per últim, saber quina

és la relació de l'escola amb l'entorn: si hi ha espais públics propers on l'alumnat i les famílies es troben després de classe, si el pati s'utilitza per fer altres activitats o està obert els caps de setmana i qui-na és la valoració que es fa de l'escola en comparació a la resta d'escoles del municipi. Una bona manera de conèixer aquest context és involucrar a les famílies i a altres persones que viuen o utilitzen el barri o el municipi.

B1.4. Material de suport

Per posar en pràctica la diagnosi necessitarem 2 tipus de material de suport:

1. Material que inclou aquesta guia: pautes i taules per a la recollida i l'anàlisi de dades que podem trobar a cada activitat del bloc B. GUIA D'ACTIVITATS.

2. Material específic de cada centre educatiu: un plànol del pati de l'escola.

Comprovem que el plànol està actualitzat. En cas de que no ho estigui, afegim o modifiquem els elements que siguin necessaris. Incloem al dibuix l'entorn proper de l'escola que ens servirà per analitzar la relació entre l'escola i els espais adjacents. Dibuixem, en cas que no estiguin representats, papereres, bancs, fonts, arbres i altres elements del pati.

B1.5. Objectius

Les diferents activitats de la metodologia estan classificades en funció dels objectius que ens ajuden a assolir. Les podem identificar de la següent manera:

Recollida de dades

L'objectiu d'aquestes activitats és recollir informació per poder realitzar la diagnosi d'igualtat de gènere.

Presa de consciència

Aquestes activitats tenen per objecte la reflexió individual i col·lectiva sobre les desigualtats de gènere i donar eines per detectar-les i prevenir-les.

Accions per al canvi

Aquelles activitats que permeten visibilitzar les desigualtats de gènere en l'ús de l'espai i fer un pas endavant cap a la seva eradicació.

Taula d'activitats

		Rols	Objectius		
B2 Observem el pati	B2.1. Característiques del pati	TR			
	B2.2. Interraccions a l'espai	TR			
	B2.3. Sectorització i segregació	TR			
	B2.4. Mapa de recorreguts	TR			
B3 Impliquem al professorat	B3.1. Debat amb el claustre	TR TS PR PP			
	B3.2. Entrevista individual	TR PP			
B4 Donem veu a l'alumnat	B4.1. Qüestionari	TR TS A			
	B4.2. Dibuixem el pati	TR TS A			
	B4.3. Entrevistes grupals	TR TS A			
	B4.4. Escenificació de conflictes	TR TS PR A			
B5 Compartim el procés	B5.1. Difusió del procés	TR PR			
	B5.2. Reunions transversals	TR PR RAP			
	B5.3. Impliquem les famílies	TR TS F			
	B5.4. Obra de teatre	TR PR PP A F RAP			

TR Tècnic/a de referència

TS Tècnic/a de suport

PR Professor/a de referència

PP Professorat participant

A Alumnat

F Famílies

RAP Representant de l'administració pública

B2 Observem el pati

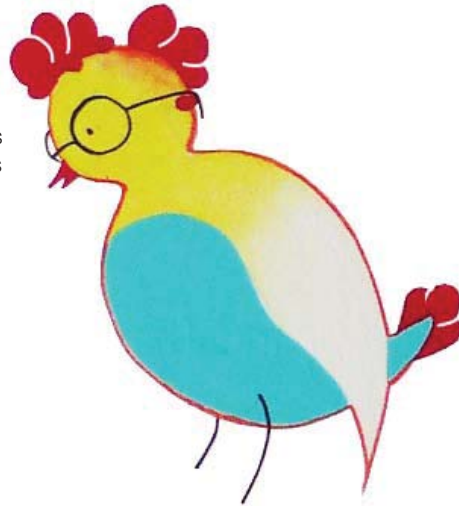
Observar el pati ens permet recollir informació sobre l'ús de l'espai, les activitats i els patrons de conducta segons el gènere i la seva relació amb els diferents elements i les seves característiques. Per a què els resultats siguin rellevants caldrà repetir cada tipus d'observació diverses vegades, en funció de les dimensions del pati i la quantitat d'alumnes participants.

B2.1. Característiques del pati

B2.2. Interaccions a l'espai

B2.3. Sectorització i segregació

B2.4. Mapa de recorreguts

B2.1. Característiques del pati

Fitxa tècnica

Objectiu

Recollida de dades

Aquesta activitat es centra a observar les característiques físiques del pati. Ens permet conèixer la configuració de l'espai d'esbarjo, la seva distribució i els usos assignats.

Participants

TR Tècnic/a de referència

Material de suport

Recollida de dades:
[Llistat de preguntes R_B2.1.](#)
[Característiques del pati](#)

Procediment

---

1. Observem detalladament el pati i el seu entorn i contestem el llistat de preguntes [R_B2.1. Característiques del pati](#) sobre els espais i els seus elements. Temps estimat 45 minuts.

2. Analitzem les respostes per conèixer la **D**diversitat, la **F**flexibilitat, la **I**interrelació, el **C**confort i la **R**re-presentativitat.

Quan? es podrà realitzar en qualsevol moment i no serà necessària la presència de l'alumnat.

“Coneixem la configuració, la distribució i els usos assignats del pati.”

Recollida de dades

Llistat de preguntes R_B2.1. Característiques del pati

Descarrega el/els document/document: ENLLAÇ

D Diversitat

Existeixen espais i/o elements:

1. per delimitar zones diferenciades? SI / NO
2. per al joc en equip? SI / NO
3. de descans o espera? SI / NO
4. per al joc imaginatiu, simbòlic o individual? SI / NO
5. amb diferents paviments, textures i colors? SI / NO
6. adaptats a les diferents edats i capacitats físiques dels nens i les nenes de l'escola? SI / NO

F Flexibilitat

Existeixen espais i/o elements que permeten:

7. un ús polivalent? SI / NO
8. el joc simultani de nenes i nens de diferents edats i/o diferents capacitats físiques? SI / NO
9. ser desplaçats i/o ocupar diferents posicions al pati? SI / NO
10. ser desplaçats i/o modificats pels nens i nenes? SI / NO
11. reunir un grup gran de gent (per exemple, per fer celebracions, trobades, etc.)? SI / NO

I Interrelació

Proximitat

El temps de recorregut és inferior a:

12. 3 minuts des del pati fins a l'aula més llunyana? SI / NO
13. 1 minut des del pati fins als serveis d'ús bàsic - papereres, aigua i WC.? SI / NO
14. 1 minut des del lloc més allunyat del pati fins l'entrada de l'edifici de l'escola? SI / NO

Accessibilitat

Existeix un recorregut lliure obstacles i que permet el desplaçament de totes les persones:

15. de l'espai públic al recinte de l'escola? SI / NO
16. del pati a l'edifici de l'escola? SI / NO
17. a totes les aules? SI / NO
18. entre les diferents àrees del pati? SI / NO

Visibilitat

Es pot establir una connexió visual:

19. entre les diferents àrees del pati? SI / NO

20. entre el pati i l'entorn exterior? SI / NO
21. entre el pati i l'interior de l'edifici de l'escola? SI / NO

C Confort

Adaptació al clima

Existeixen:

22. espais exteriors coberts per protegir del sol o de la pluja? SI / NO
23. vegetació que doni ombra a l'estiu i permeti assolellament a l'hivern? SI / NO

Percepció de seguretat

Existeix/en:

24. il·luminació suficient a totes les hores del dia? SI / NO
25. protecció de les àrees de joc amb pilota? SI / NO
26. mesures per evitar espais o elements que generin sensació d'inseguretat (racons, murs opacs, zones fosques)? SI / NO
27. manteniment i neteja adequat? SI / NO

Adequació a les activitats

28. existeixen espais silenciosos on poder parlar, llegir o realitzar activitats tranquil·les? SI / NO
29. espais d'espera per a les famílies que faciliten la socialització? SI / NO

R Representativitat

És igualitària:

32. la distribució d'elements en tot el pati? SI / NO
33. la importància de les diferents zones i espais del pati? SI / NO
34. la presència de mestres homes i dones al pati? SI / NO
35. la representació dels diferents gèneres als murals i/o altres elements? SI / NO
36. la participació dels nens i les nenes en la cura i l'embelliment dels espais? SI / NO
37. la participació dels i les mestres en la cura i l'embelliment dels espais? SI / NO

Si has respost NO a la majoria de les preguntes d'un bloc s'ha de reforçar el paràmetre al que fa referència.

B2.2. Interaccions a l'espai

“Descobrim les relacions entre l'alumnat a partir de les formes de joc i la seva distribució a l'espai.”

Fitxa tècnica

Objectiu

Recollida de dades

L'objectiu d'aquesta observació és recollir informació sobre les relacions que s'estableixen entre nenes i nens a partir de les formes de joc, el tipus d'activitat i la seva distribució a l'espai. Es tracta d'observar les interaccions d'una persona amb el grup amb el que es relaciona i en referència al lloc on aquest s'ubica en el pati.

Participants

TR Tècnic/a de referència

Material de suport

Recollida de dades:

[Fitxa R_B2.2 Interaccions a l'espai](#)

Anàlisi de dades:

[Fitxa A_B2.2 Interaccions a l'espai](#)

Procediment

1. Abans de començar l'observació triem l'alumne/a a observar i emplenem les dades de l'apartat Abans de l'observació... de la [Fitxa R_B2.2 Interaccions a l'espai](#). En cap cas s'explicitarà la identitat de la persona observada.

2. Dediquem un interval de 15min per observació i al mateix temps omplim l'apartat Durant l'observació... de la [Fitxa R_B2.2 Interaccions a l'espai](#). A la taula trobem dos tipus de paràmetres: de conducta i d'ubicació a l'espai. Els paràmetres de conducta ens donen informació sobre el tipus d'interacció social de la persona amb el grup i el nombre de persones que hi participen. Els paràmetres d'ubicació a l'espai fan referència al lloc del pati on es desenvolupa l'activitat. Repetim l'observació diverses vegades, en dies diferents.

3. Traslladem les dades de les observacions realitzades a la taula d'anàlisi de l'apartat Després de l'observació... de la [Fitxa R_B2.2 Interaccions a l'espai](#). Emplenem per a cada observació el gènere de la persona observada, el nombre de nenes o nens amb qui interactua, el tipus d'interacció social, el paper en el joc i el tipus de joc, la ubicació a l'espai (central o perifèrica) i l'ús d'elements (fixes o mòbils).

4. Observem les dades de les diferents observacions i les analitzem per conèixer la **D** diversitat i la **R** representativitat en funció del gènere en relació als paràmetres de conducta i d'ubicació a l'espai. Ens podem ajudar de les preguntes de referència que trobarem a la [Fitxa A_B2.2 Interaccions a l'espai](#).

Es recomana que el professorat realitzi algunes de les observacions. Abans de realitzar les observacions per a la recollida de dades, realitzar algunes observacions pilot per familiaritzar-se amb el funcionament de la taula de recollida d'informació.

Abans de l'observació...

Observador/a	Persona observada	Data i hora
Rol:	Gènere:	Data: ....
Nom:	Curs:	H inici- final: .... - ....

Durant l'observació...

Encerquem l'opció adequada i omplim tantes taules com activitats realitzi la persona observada.

Observació número:	Persones amb qui interacciona		Paràmetres de conducta			Paràmetres d'ubicació	
Nom de l'activitat:	Nº nenes	Nº nens	Tipus d'activitat	Interacció social	Paper	Situació	Ús d'elements
	....	....	Verbal/ simbòlica	Sol/a	Actiu	Central	Fixes
	....	....	Motriu	En grup	Inactiu	Perifèrica	Temporals

Després de l'observació...

Omplim les taules següents fent el sumatori total de les dades recollides a la fitxa R_B2.2 Interaccions a l'espai. Omplirem una taula amb les dades observades de les nenes i un taula amb les dades dels nens.

Nombre d'observacions:	Pers. amb qui interaccionen		Paràmetres de conducta					Paràmetres d'ubicació				
Llistat d'activitats: ' .... ' .... '	Nenes	....	Tipus d'activitat	Interacció social		Paper		Situació		Ús d'elements		
	Nens	....	Verbal/ simbòlica	....	Sola	....	Actiu	....	Central	....	Fixes	....
	Total	....	Motriu	....	En grup	....	Inactiu	....	Perifèrica	....	Temporals	....

El pas següent és calcular la mitjana de cada valor total obtingut a la taula anterior. Per calcular les mitjanes dividim el valor total obtingut a cada casella pel nombre total de persones (de nenes o de nens). Amb el càlcul de la mitjana obtenim un valor mitjà per persona, aquesta dada ens permet comparar les dades obtingudes de les nenes i dels nens.

NENES		NENS									
Persones amb qui interaccionen		Paràmetres de conducta					Paràmetres d'ubicació				
Mitja nenes	....	Tipus d'activitat		Interacció social		Paper		Situació		Ús d'elements	
Mitja nens	....	Mitja verbal/ Simbòlica	....	Mitja sola	....	Mitja actiu	....	Mitja central	....	Mitja fixes	....
Mitja Total	....	Mitja motriu	....	Mitja en grup	....	Mitja inactiu	....	Mitja perifèrica	....	Mitja temporals	....

A partir de les mitjanes obtingudes responem a les següents preguntes, aquestes ens donaran pautes sobre els paràmetres que necessitem reforçar.

D Diversitat

Fixa't en la composició dels grups al pati:

- Hi ha diversitat de gènere als grups? SI / NO
- Als grups grans (5 o més persones) hi ha barreja de gènere? SI / NO
- Als grups petits (3 o menys persones) hi ha barreja de gènere? SI / NO

Fixa't en les diferències entre nenes i nens:

- Les nenes juguen a més de 3 jocs diferents? SI / NO
- Els nens juguen a més de 3 jocs diferents? SI / NO
- Els nens i les nenes utilitzen amb la mateixa freqüència els elements fixes? SI / NO
- Els nens i les nenes utilitzen amb la mateixa freqüència els elements temporals? SI / NO
- Els nens ocupen indistintament zones centrals i perifèriques? SI / NO
- Les nenes ocupen indistintament zones centrals i perifèriques?

R Representativitat

Fixa't en el tipus de joc:

- Els nens juguen indistintament a joc simbòlic i motriu? SI / NO
- Les nenes juguen indistintament a joc simbòlic i motriu? SI / NO
- Els nens juguen indistintament a jocs associats tradicionalment a la masculinitat o la feminitat? SI / NO
- Les nenes juguen indistintament a jocs associats tradicionalment a la masculinitat o la feminitat? SI / NO

Fixa't en el paper en el joc:

- Nens i nenes tenen els mateix paper en el joc? SI / NO
- Tant nens com nenes ocupen papers actius i inactius? SI / NO

Si has respost NO a la majoria de les preguntes d'un bloc s'ha de reforçar el paràmetre al que fa referència.

B2.3. Sectorització i segregació

“Visibilitzem
si existeix
dominació de
gènere als espais”

Fitxa tècnica

Objectiu

Recollida de dades

L'objectiu d'aquesta observació és recollir informació sobre la masculinització o feminització dels diferents sectors del pati i de les activitats que es desenvolupen en cadascun d'ells. Aquesta observació permetrà visibilitzar si existeixen espais de dominació masculina o femenina i si això es relaciona amb el tipus d'activitats que es realitzen i amb la posició d'aquests espais en relació a la globalitat del pati.

Participants

TR Tècnic/a de referència

Material de suport

Recollida de dades:
Fitxa R_B2.3.
Sectorització i segregació
Pautes d'anàlisi:
Fitxa A_B2.3.
Sectorització i segregació

Procediment

1. Per poder realitzar aquesta observació s'hauran d'haver delimitat prèviament les diferents zones del pati o sectors, en funció de les seves característiques i el tipus d'activitats que hem pogut veure que es realitzen a partir del coneixement del professorat i/o d'observacions pilot que s'hagin fet prèviament. Es poden definir tants sectors com creiem necessaris.

2. Abans de començar l'observació emplenem les dades de l'apartat Abans de l'observació... de la Fitxa R_B2.3. Sectorització i segregació. En cap cas s'explicitarà la identitat de la persona observada.

3. Aquesta activitat es realitza durant un interval de 15min i consta d'una observació a l'inici de l'esbarjo (“Inici de l'observació”) i

d'una altra al final (“Final de l'observació”). Utilitzem la taula de l'apartat Durant l'observació.... Es recomana realitzar l'observació inicial transcorreguts uns minuts des que l'alumnat comença a sortir al pati. En les dues observacions, recollirem per a cada sector el nombre de persones i les activitats que es realitzen i si hi ha una dominació de nens o nenes en algun d'ells. Repetim l'observació diverses vegades, en dies diferents.

4. Traslladem les dades de les observacions realitzades a la taula de l'apartat Després de l'observació.... Amb aquesta informació responem les preguntes de la Fitxa A_B2.3. Sectorització i segregació per treure conclusions sobre **D** diversitat, **F** flexibilitat, **I** interrelació i **R** representativitat.

Es recomana que el professorat realitzi algunes de les observacions. Abans de realitzar les observacions per a la recollida de dades, es recomana realitzar algunes observacions pilot per familiaritzar-se amb el funcionament de la taula de recollida d'informació.

Abans de l'observació...

Observador/a	Persona observada	Data i hora
Rol:	Gènere:	Data: ....
Nom:	Curs:	H inici- final: .... - ....

Esquema dels sectors del pati

Durant l'observació...

Encerclen l'opció adequada i omplim tantes taules com sectors tingui el pati.

Observació número:	Nombre de persones			Dominància			Tipus de joc		
Nom del sector:	< 15	15-30	>30	Nenes	Nens	Mixte	Motriu alta intensitat	Motriu baixa intensitat	Simbòlic
Inici de l'observació	< 15	15-30	>30	Nenes	Nens	Mixte	Motriu alta intensitat	Motriu baixa intensitat	Simbòlic
Final de l'observació	< 15	15-30	>30	Nenes	Nens	Mixte	Motriu alta intensitat	Motriu baixa intensitat	Simbòlic

Després de l'observació...

Omplim una taula per a cada sector. Fem el sumatori total de les dades recollides. A cada apartat encerclen l'opció més representada.

Nom del sector:	Nombre de persones			Dominància			Tipus de joc		
Inici de l'observació	< 15	15-30	>30	Nenes	Nens	Mixte	Motriu alta intensitat	Motriu baixa intensitat	Simbòlic
	....	....	....	....	....	....	....	....	....
Final de l'observació	< 15	15-30	>30	Nenes	Nens	Mixte	Motriu alta intensitat	Motriu baixa intensitat	Simbòlic
	....	....	....	....	....	....	....	....	....

A partir de les dades recollides responem a les següents preguntes comparant els resultats dels diferents sectors. Les respostes ens donaran pautes sobre els paràmetres que necessitem reforçar.

- D Diversitat** Fixa't en les característiques físiques de cada sector:
  - 1. Existeixen diferències entre els sectors pel que fa a paviments, textures i colors? SI / NO
- F Flexibilitat** Fixa't en les característiques de cada sector:
  - Al sector que concentra major nombre de persones:
    - 2. S'hi desenvolupen diverses activitats simultàniament? SI / NO
    - 3. Les desenvolupen grups de nens, de nenes i mixtes? SI / NO
    - 4. El sector compta amb mobiliari o elements de joc? SI / NO
    - 5. Les seves característiques són adequades per a aquesta activitat? SI / NO
  - Al sector amb menor nombre de persones:
    - 6. S'hi desenvolupen diverses activitats simultàniament? SI / NO
    - 7. Les desenvolupen grups de nens, de nenes i mixtes? SI / NO
    - 8. El sector compta amb mobiliari o elements de joc? SI / NO
    - 9. Les seves característiques són adequades per a aquesta activitat? SI / NO
- I Interrelació** Fixa't en els límits entre els diferents sectors:
  - 10. Els límits entre sectors són permeables i permeten la visibilitat al seu través? SI / NO
  - 11. Creus que els límits entre sectors afavoreixen a les activitats que s'hi desenvolupen? SI / NO

Fixa't en la proporció d'espai de cada sector:

  - 12. Les dimensions dels diferents sectors són similars? SI / NO
  - 13. Són adequades per a l'activitat que s'hi realitza? SI / NO
- R Representativitat** Fixa't en les persones que hi ha a cada sector:
  - 14. La presència femenina i masculina als diferents sectors és equilibrada? SI / NO
  - 15. Hi ha el mateix nombre de sectors amb dominació femenina i masculina? SI / NO
  - 16. La dominació masculina i femenina es manté equilibrada a l'inici i al final de l'observació? SI / NO

Fixa't en les activitats que es desenvolupen:

  - 17. Les modalitats de joc que es desenvolupen al sector més gran i al més petit són similars? SI / NO
  - 18. Als dos sectors hi ha un nombre similar de nenes i nens? SI / NO
  - 19. Les modalitats de joc que es desenvolupen als sectors centrals i perifèrics són similars? SI / NO
  - 20. Als dos sectors hi ha un nombre similar de nenes i nens? SI / NO

Si has respost NO a la majoria de les preguntes d'un bloc s'ha de reforçar el paràmetre al que fa referència.

B2.4. Mapa de recorreguts

“Identifiquem les àrees d’ocupació de l’espai en funció del gènere.”

Fitxa tècnica

Objectiu

Recollida de dades

L'objectiu d'aquestes observacions és dibuixar els recorreguts que realitzen les nenes i nens durant l'esbarjo, per analitzar-los en relació al gènere i a les característiques espacials. L'objectiu final és obtenir un document amb la superposició de tots els recorreguts per identificar les àrees d'ocupació de l'alumnat en funció del gènere i reconèixer l'impacte dels diferents elements en la delimitació d'aquestes àrees.

Participants

TR Tècnic/a de referència

Material de suport

Recollida de dades:

[Fitxa R_B2.4. Mapa de recorreguts](#)

Plànol del pati

Pautes d'anàlisi:

[Fitxa A_B2.4. Mapa de recorreguts](#)

Procediment

1. Abans de començar l'observació triem l'alumne/a a observar i emplenem les dades de l'apartat Abans de l'observació... de la [Fitxa R_B2.4. Mapa de recorreguts](#). En cap cas s'explicitarà la identitat de la persona observada. Observem el mateix nombre de nens i de nenes.

2. Dedicuem un interval de 15min per observació. Utilitzem la fitxa de l'apartat Durant l'observació.... Tracem, sobre el plànol del pati, el recorregut que fa la

criatura. Dibuixem els desplaçaments amb línies. Repetim l'observació diverses vegades, en dies diferents.

3. Per a analitzar l'ocupació de l'espai del pati seguim les instruccions de l'apartat Després de l'observació... i contestem les preguntes de la fitxa [A_B2.4. Mapa de recorreguts](#) per treure conclusions sobre **D** diversitat, **F** flexibilitat, **C** confort i **R** representativitat.

Es recomana que el professorat realitzi algunes de les observacions. Abans de realitzar les observacions per a la recollida de dades, realitzar les observacions pilot necessàries per familiaritzar-se amb el funcionament de la taula de recollida d'informació.

Per facilitar l'anàlisi de les dades recomanem utilitzar una fitxa diferent per cada observació.

Per a l'anàlisi ens podem ajudar de programes d'ordinador adients o bé de paper vegetal per superposar els diferents plànols de resultats.

Recollida de dades

Fitxa R_B2.4. Mapa de recorreguts

Descarrega el/els document/documents:
ENLLAÇ

Abans de l'observació...

Observador/a	Persona observada	Data i hora
Rol:	Gènere:	Data: ....
Nom:	Curs:	H inici- final: .... - ....

Durant l'observació...

Tracem el recorregut sobre el plànol o esquema del pati. Utilitza'n un per a cada nena o nen.

Plànol o Esquema del pati

Superposem els recorreguts de tots els nens i de totes les nenes per separat. Per fer-ho, o bé podem utilitzar un programa d'ordinador o bé utilitzar fulls de paper vegetal. La superposició de tots els recorreguts ens donarà com a resultat una àrea amb zones de diferents intensitats.

Pautes d'anàlisi

A_B2.4.Mapa de recorreguts

Descarrega el/els document/documents:
ENLLAÇ

Fixa't en les àrees resultants de la superposició dels recorreguts de les nenes i dels recorreguts dels nens. Compara-les i respon a les següents preguntes:

D Diversitat

1. L'àrea d'ocupació dels nens es situa només a posicions centrals o perifèriques del pati? SI / NO
2. L'àrea d'ocupació de les nenes es situa només a posicions centrals o perifèriques del pati? SI / NO
3. Creus que són desiguals les posicions de les àrees d'ocupació dels nens i les nenes? SI / NO

F Flexibilitat

4. Existeix alguna relació entre l'àrea d'ocupació i la situació dels diferents elements de joc o mobiliari del pati? SI / NO
5. En algun cas l'àrea d'ocupació està directament relacionada amb algun element específic? SI / NO

C Confort

6. Alguna de les àrees ocupa els espais considerats privilegiats del pati (més adequats per al joc, millors condicions d'assolament o ombra, proximitat amb l'entrada o de l'edifici, etc.)? SI / NO
7. Creus que té a veure amb la jerarquia de gèneres? SI / NO

R Representativitat

8. Hi ha una àrea d'ocupació major que l'altra? SI / NO
9. Alguna de les àrees es situa en una posició més central al pati? SI / NO
10. Creus que té a veure amb la jerarquia de gèneres? SI / NO

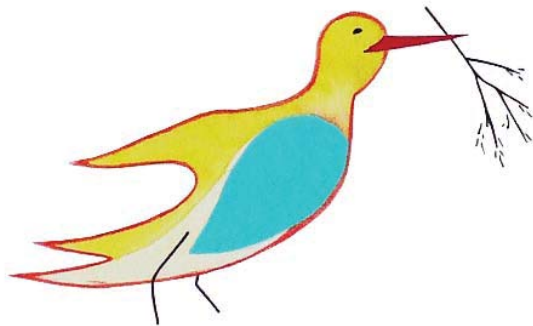
Si has respost SI a la majoria de les preguntes d'un bloc s'ha de reforçar el paràmetre al que fa referència.

B3. Impliquem al professorat

Les activitats amb el professorat estan destinades, d'una banda, a conèixer les seves percepcions sobre les desigualtats de gènere a l'espai d'esbarjo, la seva capacitat de detectar situacions de jerarquia i/o violència de gènere i les estratègies que segueixen per solucionar-les. D'altra banda, les activitats proposades serveixen per potenciar la presa de consciència sobre aquestes desigualtats i per donar eines per detectar-les i prevenir-les.

B3.1 Debat amb el claustre

B3.2 Entrevista individual

B3.1 Debat amb el claustre

“Prenem consciència sobre les desigualtats de gènere i les seves manifestacions al pati.”

Fitxa tècnica

Objectiu

- **Recollida de dades**
- **Presa de consciència**

L'objectiu d'aquesta activitat és potenciar una presa de consciència entre el professorat sobre les desigualtats de gènere i les seves manifestacions al pati de l'escola, a la vegada que coneixem les percepcions i els discursos de les persones educadores.

Participants

TR Tècnic/a de referència
TS Tècnic/a de suport
PR Professor/a de referència
PP Professorat participant

Material de suport

Gravadora
Recollida de dades:
[Pautes per al debat R_B3.1 Debat amb el claustre](#)
Pautes d'anàlisi:
[Pautes A_B3.1 Debat amb el claustre](#)

Procediment

1. Organitzar el debat perquè tingui una durada aproximada d'1h. La persona tècnica de referència es prepara una sèrie de qüestions segons la informació que es vol conèixer en el debat. Al document [R_B3.1 Debat amb el claustre](#) trobareu unes pautes generals per al debat, tot i que aquestes s'hauran d'adaptar en cada cas al context de l'escola.
2. El debat es registrarà amb una gravadora per tal de facilitar la posterior anàlisi de dades.
3. Amb l'ajuda de les pautes d'anàlisi [A_B3.1 Debat amb el claustre](#) s'analitzen els discursos de les diferents professores i professors participants i es treuen conclusions sobre la **R representativitat**.

Depenent del nombre de persones participants és recomanable el suport d'una segona persona per dinamitzar l'activitat.

Per fomentar la participació del professorat la persona que dinamitza l'activitat pot donar exemples de situacions quotidianes de desigualtats de **gènere i sexisme**.

Grau de consciència sobre les desigualtats de gènere

Plantegem qüestions per identificar el grau de consciència i la capacitat del professorat per reconèixer les desigualtats de gènere i el seu impacte en l'ús de l'espai. Podem plantejar la pregunta "què entenem per desigualtat de gènere?" o bé treballar a partir d'exemples de situacions concretes que es donen al pati o a l'aula i que haurem preparat prèviament (per exemple "Quan juguem en grups sempre hem de jugar als jocs que escullen els nens").

Conductes que fomenten les desigualtats

A mesura que avança el debat podem anar dirigint el focus sobre aquells temes que més ens interessa treballar o sobre aquells que generen més conflicte. A partir de parlar sobre situacions quotidianes al pati o sobre exemples de situacions de desigualtat en l'ús de l'espai (per exemple, els nens ocupen la zona central del pati i les nenes les zones perifèriques) i sobre les estratègies per resoldre-les, observem si existeixen creences o actituds que necessiten treballar-se com **prejudicis culturals**, valors i **estereotips sexistes** o **naturalització de les diferències entre gèneres**. També és interessant veure les relacions que s'estableixen durant el debat entre les diferents persones, si hi ha complicitats, interrupcions, dominació del torn de paraula, etc.

A partir de la gravació del debat responem a les següents preguntes, aquestes ens donaran pautes sobre els paràmetres que necessitem reforçar.

R Representativitat

Fixa't si es reproduïxen als discursos del professorat:

1. Conductes que fomenten la desigualtat entre homes i dones. Hi ha diferències entre les respostes dels professors i les professores? SI / NO
2. S'han generat conflictes al debat amb el claustre? SI / NO
3. Alguna persona ha monopolitzat el debat o ha interromput amb freqüència les intervencions d'altres persones? SI / NO
4. Creus que té a veure amb el gènere? SI / NO

Prejudicis culturals i/o eurocentrisme:

5. Es considera que algunes cultures són menys o més sexistes que d'altres? SI / NO
6. Es fan diferències entre l'alumnat procedent de famílies d'una o d'altra cultura o origen geogràfic? SI / NO

Valors socials i estereotips sexistes:

7. S'utilitzen adjectius contraposats per definir a les nenes i als nens? Per exemple: les nenes són tranquil·les i els nens són agressius. SI / NO
8. Es valoren en l'alumnat unes qualitats per sobre d'altres? SI / NO
9. Aquestes qualitats varien en funció del gènere de l'alumna/e? SI / NO
10. Es prioritza alguna qüestió a l'hora de resoldre conflictes? SI / NO
11. Es dedica més temps d'atenció a l'alumnat d'un gènere en particular? SI / NO
12. Les qüestions que ocupen la major part del temps del debat tenen a veure amb conflictes que impliquen la violència física? SI / NO
13. Tenen a veure amb l'alumnat d'un gènere en particular? SI / NO

Naturalització de les diferències entre gèneres

14. S'associen de manera natural comportaments diferenciats als nens i a les nenes? Per exemple: les nenes són més tranquil·les i endreçades; als nens els agrada fer esport i tenen menys habilitat pel dibuix o les manualitats. SI / NO

Si has respost SI a la majoria de les preguntes d'un bloc s'ha de reforçar el paràmetre al que fa referència.

B3.2. Entrevista individual

“Coneixem les percepcions del professorat sobre les desigualtats i les estratègies per prevenir-les.”

Fitxa tècnica

Objectiu

Recollida de dades

Aquesta activitat va destinada a aprofundir en alguns dels temes del debat amb el claustre, especialment a conèixer les percepcions del professorat sobre els conflictes i les desigualtats de gènere entre l'alumnat i a conèixer les estratègies per solucionar-les i prevenir-les.

Participants

TR Tècnic/a de referència
PP Professorat Participant

Material de suport

Recollida de dades:
[Llistat de preguntes R_B3.2 Entrevista individual](#)
Pautes d'anàlisi:
[Pautes A_B3.2 Entrevista individual](#)

Procediment

1. L'activitat es planteja amb un format d'entrevista tancada i té una duració de 30min aproximats. Es poden utilitzar les preguntes proposades [Llistat de preguntes R_B3.2 Entrevista individual](#), però també se'n poden proposar de noves per adaptar-les al context específic de l'escola.
2. L'entrevista es registrarà amb una gravadora per tal de facilitar la posterior anàlisi de dades.
3. Amb l'ajuda de les pautes d'anàlisi [A_B3.2 Entrevista individual](#) obtenim nova informació sobre els conflictes de gènere de l'alumnat durant l'esbarjo i sobre la gestió que en fa el professorat, tant al pati com a l'aula, i treiem conclusions sobre la **R** representativitat.

És recomanable que les persones entrevistades siguin aquelles que tenen major contacte amb l'alumnat, per exemple la tutora o el tutor.

1. Veus diferències en els jocs de nenes i nens? Juguen junts?
2. A l'hora del pati, ocupen llocs diferents? Per què creus que és així?
3. Creus que els elements del pati (bancs, pistes, arbres, pilotes, xarranques...) influeixen en un ús diferenciat de l'espai per part de nens i nenes?
4. Qui destina temps a pensar sobre la cura i l'embelliment dels espais? Qui ho posa en pràctica? Creus que el gènere influeix en una major o menor dedicació?
5. Quan et toca vigilar el pati participes en els jocs o les activitats del l'alumnat? Les altres professores o professors també ho fan? Creus que el professorat participa de forma diferent en funció del seu gènere?
6. Quin tipus de conflictes es donen al pati amb més freqüència? Creus que tenen a veure amb el gènere?
7. Heu treballat la igualtat de gènere a l'escola? I al pati? Com ho heu fet? Heu seguit alguns criteris específics? Quins resultats i canvis has observat?
8. Al llarg de la teva trajectòria com a mestra/e, has notat canvis al llarg dels anys en els comportaments de nenes i nens al pati (tipus de joc, posició que ocupen a l'espai, apropiació d'elements fixes o temporals...)?

A partir de la gravació de les entrevistes responem a les següents preguntes que ens donaran pautes sobre els paràmetres que necessitem reforçar.

R Representativitat

Fixa't si es reproduïen als discursos del professorat:

Conductes que fomenten la desigualtat entre homes i dones

1. Quan s'encarreguen de vigilar el pati, professores i professors assumeixen responsabilitats diferents? SI / NO
2. S'involucren i participen de manera diferent en el joc de les criatures? SI / NO
3. I a l'hora de decorar el pati, l'aula o els passadissos de l'escola, dediquen esforços diferents? SI / NO
4. És diferent l'esforç dels professors i de les professores per involucrar a les famílies? SI / NO

Prejudicis culturals i/o eurocentrisme

5. Es considera que algunes cultures són menys o més sexistes que d'altres? SI / NO
6. Es fan diferències entre l'alumnat procedent de famílies d'una o d'altra cultura o origen geogràfic? SI / NO
7. El professorat tracta diferent a les famílies en funció del seu origen cultural? SI / NO

Valors socials i estereotips sexistes

8. S'utilitzen adjectius contraposats per definir a les nenes i als nens? Per exemple: les nenes són tranquil·les i els nens són agressius. SI / NO
9. Es prioritzen unes qualitats en l'alumnat per sobre d'altres? SI / NO
10. Aquestes qualitats varien en funció del gènere de l'alumna/e? SI / NO
11. Es prioritza alguna qüestió a l'hora de resoldre conflictes? SI / NO
12. Es dedica més temps d'atenció a l'alumnat d'un gènere en particular? SI / NO

Naturalització de les diferències entre gèneres

13. S'associen de manera natural comportaments diferenciats als nens i a les nenes? Per exemple: les nenes són més tranquil·les i endreçades; als nens els agrada fer esport i tenen menys habilitat pel dibuix o les manualitats. SI / NO

Si has respost SI a la majoria de les preguntes d'un bloc s'ha de reforçar el paràmetre al que fa referència.

B4. Donem veu a l'alumnat

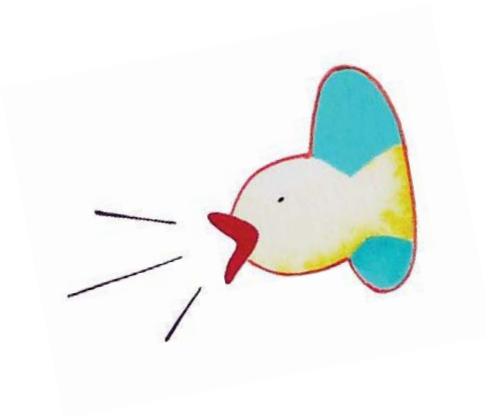
Les activitats d'aquest bloc serveixen per conèixer les percepcions i desitjos de l'alumnat sobre l'espai d'esbarjo, les seves vivències sobre les actituds i els conflictes que hi tenen lloc i, alhora, per potenciar la presa de consciència sobre les desigualtats de gènere al pati de l'escola i generar estratègies col·lectives per evitar-les i prevenir-les.

B4.1 Qüestionari

B4.2 Dibuixem el pati

B4.3 Entrevistes grupals

B4.4 Escenificació de conflictes

B4.1 Qüestionari

“Obtenim informació sobre les activitats de l'alumnat durant l'esbarjo.”

Fitxa tècnica

Objectiu

- **Recollida de dades**
- **Presa de consciència**

L'objectiu del qüestionari és obtenir informació sobre les experiències de l'alumnat al pati de l'escola, posant èmfasi en els usos i les activitats que realitzen. La tècnica escrita del qüestionari facilita la participació d'un major nombre de persones i l'obtenció d'un major nombre de respostes sobre els temes tractats.

Participants

TR Tècnic/a de referència
TS Tècnic/a de suport
A Alumnat

Material de suport

Recollida de dades:
[Llistat de preguntes R_B4.1. Qüestionari](#)
Pautes d'anàlisi:
[Fitxa A_B4.1. Qüestionari](#)

Procediment

1. Imprimir una fitxa [R_B4.1. Qüestionari](#) per a cada alumne/a. El qüestionari està pensat per a què tingui una durada aproximada de 30min. Es reparteix el qüestionari a l'alumnat, es llegeixen les preguntes en veu alta i es comprova que tothom les ha entès.
2. Durant el temps de l'activitat les persones tècniques estaran presents per si sorgeixen dubtes.
3. Traslladem les dades dels qüestionaris a la taula d'anàlisi i seguim les pautes per a l'anàlisi de dades de la fitxa [A_B4.1. Qüestionari](#) per treure conclusions sobre **D** diversitat, **C** confort i **R** representativitat.

Si es desitja integrar l'activitat al programa escolar es pot incloure-la en una classe d'expressió escrita.

1. Què fas quan surts al pati?
2. Amb qui jugues?
3. Quins són els teus jocs preferits?
4. A quins jocs jugaries amb les teves amigues?
5. I amb els teus amics?
6. A quina part del pati jugues?
7. Quin lloc t'agrada més del pati? Per què?
8. Quin lloc t'agrada menys del pati? Per què?

Omplim la taula amb la informació recollida al qüestionari.

Pregunta1	Activitat motriu intensa	Activitat motriu suau	Joc simbòlic o conversa	No s'especifica	
Nenes	....	....	....	....	
Nens	....	....	....	....	

Pregunta2	Amb 1 persona	Fins a 5 persones	Més de 5 persones	Grups del mateix sexe	Grups mixtes
Nenes	....	....	....	....	....
Nens	....	....	....	....	....

Pregunta3	Joc únic	Diversos joc	Activitat motriu intensa	Activitat motriu suau	Joc simbòlic o conversa
Nenes	....	....	....	....	....
Nens	....	....	....	....	....

Pregunta4	Joc únic	Diversos joc	Activitat motriu intensa	Activitat motriu suau	Joc simbòlic o conversa
Nenes	....	....	....	....	....
Nens	....	....	....	....	....

Pregunta5	Joc únic	Diversos joc	Activitat motriu intensa	Activitat motriu suau	Joc simbòlic o conversa
Nenes	....	....	....	....	....
Nens	....	....	....	....	....

Pregunta6	Centre	Perifèria	Tot		
Nenes	....	....	....		
Nens	....	....	....		

Pregunta7	Centre	Perifèria	Tot	En relació amb les qualitats de l'espai	Sense relació amb les qualitats de l'espai
Nenes	....	....	....	....	....
Nens	....	....	....	....	....

Pregunta8	Centre	Perifèria	Tot	En relació amb les qualitats de l'espai	Sense relació amb les qualitats de l'espai
Nenes	....	....	....	....	....
Nens	....	....	....	....	....

A partir de la informació recollida a la taula, responem a les següents preguntes que ens donaran pautes sobre els paràmetres que necessitem reforçar.

D Diversitat

Fixa't en la composició i les mides dels grups de persones.

1. Són grups mixtes? SI / NO
2. El nombre de nens i nenes, als grups mixtes, és similar? SI / NO

Fixa't en les activitats que realitza cada criatura.

3. Tant els nens com les nenes nombren més de 3 jocs diferents? SI / NO
4. Són modalitats de joc diferents (motrius de diferents intensitats, simbòlic o conversa, etc.)? SI / NO
5. Tant els nens com les nenes desenvolupen diferents modalitats de joc? SI / NO

C Confort

6. Els espais que agraden als nens i a les nenes tenen característiques similars? SI / NO

7. I els que menys els agraden? SI / NO
8. Nombren majoritàriament espais agradables? SI / NO

R Representativitat

9. Tant nenes com nens nombren jocs considerats tradicionalment "femenins" o "masculins" indistintament? SI / NO

10. Els nens i les nenes jugarien als mateixos jocs amb els amics i amb les amigues? SI / NO

Fixa't en el lloc que ocupen nens i nenes al pati:

11. Tant els nens com les nenes ocupen espais centrals i perifèrics indistintament? SI / NO
12. Els espais que ocupen coincideixen amb els que més els o les agraden? SI / NO

Si has respost NO a la majoria de les preguntes d'un bloc s'ha de reforçar el paràmetre al que fa referència.

B4.2 Dibuixem el pati

“Coneixem quines qualitats dels espais destaquen nens i nenes.”

Fitxa tècnica

Objectiu

- **Recollida de dades**
- **Presa de consciència**

L'objectiu d'aquesta activitat és conèixer quines qualitats dels espais i els elements destaquen els nens i les nenes a l'hora d'explicar gràficament com és el seu pati d'esbarjo.

Participants

TC Tècnic/a de referència
TS Tècnic/a de suport
A Alumnat

Material de suport

Fulls A3, material de la tècnica escollida per el professorat (es recomanen retoladors, llapis de colors o ceres)

Anàlisi de dades:

[Llistat de preguntes A_B4.2. Dibuixem el pati](#)

Procediment

1. Es tracta de realitzar un dibuix en el que l'alumnat mostri com és el seu pati. S'explica l'activitat destacant que s'han de dibuixar els elements, jocs i/o espais així com les persones que hi juguen.

2. Es reparteix el material de dibuix. Mentre les nenes i els nens realitzen els

dibuixos es va passant per les taules per demanar que ens expliquin els seus dibuixos.

3. Classifiquem els dibuixos en funció del gènere de qui els ha dibuixat i els analitzem en relació als paràmetres d'estudi i amb el suport del llistat de preguntes [A_B4.2. Dibuixem el pati](#).

Si es desitja integrar l'activitat al programa escolar es pot incloure-la en una classe de plàstica.

Per donar visibilitat s'anima a exposar els dibuixos en un espai comunitari de l'escola o del barri.

Recollida de dades

R_B4.2. Dibuixem el pati

Descarrega el/els document/document: ENLLAÇ

Es proposa que l'alumnat dibuixi el pati de l'escola com és actualment. Es poden utilitzar diferents tècniques i materials en funció de l'edat de l'alumnat: llapis de colors, retoladors, collage, ceres, etc.

Pautes d'anàlisi

A_B4.2. Dibuixem el pati

Descarrega el/els document/document: ENLLAÇ

Per analitzar els dibuixos contestem les següents preguntes, tenint en compte el gènere de la persona que ha realitzat el dibuix. Les respostes ens donaran pautes sobre els paràmetres que necessitem reforçar.

D Diversitat

1. Es representen activitats diverses? Es representen més de 3 activitats? SI / NO
2. Són activitats variades (joc motriu d'alta i baixa intensitat, joc simbòlic, etc.)? SI / NO
3. Apareixen més de 3 elements diferents al dibuix? SI / NO
4. Tots els elements tenen un protagonisme similar? SI / NO
5. Apareixen espais recollits i/o de descans? SI / NO
6. Apareixen diferents paviments, textures i colors al dibuix? SI / NO

F Flexibilitat

7. Es representen activitats i usos diferents realitzant-se de manera simultània? SI / NO

I Interrelació

8. Els elements que s'utilitzen per delimitar els espais (tanques, edificis, murs, etc.) són permeables i permeten la visibilitat? SI / NO
9. Els elements per accedir d'un espai a un altre (escales, rampes, portes, etc.) permeten el pas de totes les persones independentment de les seves capacitats? SI / NO

C Confort

10. Es representen elements relacionats amb el clima: Sol, ombra, pluja, ...? SI / NO
11. Es representen elements relacionats amb les necessitats bàsiques: font, lavabos...? SI / NO
12. Apareixen elements on poder seure i/o descansar? SI / NO
13. Apareixen elements d'ombra o vegetació? SI / NO

R Representativitat

14. Apareixen persones de diferent gènere al dibuix? SI / NO
15. Les persones dels diferents gèneres fan activitats i/o ocupen rols similars i igualitaris? SI / NO

Si has respost NO a la majoria de les preguntes d'un bloc s'ha de reforçar el paràmetre al que fa referència.

B4.3 Entrevistes grupals

“Aprofundim en les experiències, emocions i sentiments de l’alumnat.”

Fitxa tècnica

Objectiu

- **Recollida de dades**
- **Presa de consciència**

L'objectiu d'aquesta activitat és Per aconseguir una informació més detallada de les experiències, emocions i sentiments de l'alumnat es proposa l'entrevista semi-estructurada. Aquesta tipologia d'entrevista permet tractar els temes des d'un enfocament obert i flexible.

Participants

TR Tècnic/a de referència
TS Tècnic/a de suport
A Alumnat

Material de suport

Gravadora
Recollida de dades:
[R_B4.3 Entrevistes grupals](#)
Anàlisi de dades:
[A_B4.3 Entrevistes grupals](#)

Procediment

1. Les entrevistes es realitzen en grups reduïts (entre 4 i 10 persones) i tenen una durada aproximada de 30min. Aquestes es realitzen en grups mixtes (nenes i nens) i en grups no mixtes (només nens i només nenes) ja que això ens permet visibilitzar més fàcilment algunes diferències entre gèneres i permet que aflorin determinades situacions que es viuen en termes d'opressió i/o privilegi.
2. Per realitzar-les ens prepararem diferents qüestions relatives a les activitats i als conflictes al pati, aquestes les anirem adaptant en funció de les respostes de

l'alumnat i dels nous temes que puguin aparèixer. Trobareu pautes per a les entrevistes al document [R_B4.3 Entrevistes grupals](#).

3. El debat es registrarà amb una gravadora per tal de facilitar la posterior anàlisi de dades.

4. Analitzem la gravació en relació als paràmetres d'estudi. Ens ajudem de la guia de preguntes de [A_B4.3 Entrevistes grupals](#).

Durant l'entrevista s'han d'utilitzar tècniques per donar veu a totes les persones participants.

Recollida de dades

R_B4.3 Entrevistes grupals

Descarrega el/els document/documents:
ENLLAÇ

Sobre les qualitats dels espais

Plantegem preguntes sobre l'estat actual del pati, les coses que agraden i les que canviarien. Per exemple, els tipus de paviment, la vegetació o els elements de joc, les zones amb sol o ombra, la situació dels lavabos o les fonts, etc. També podem preguntar quines zones del pati agraden més i quines menys i per què. Podem posar exemples concrets per facilitar la comprensió de les criatures. També podem plantejar qüestions sobre la relació amb l'entorn: la qualitat dels carrers i els edificis dels voltants, el soroll, el trànsit, la possibilitat de caminar fins al parc o plaça més proper, fins a la parada de transport públic o fins a casa.

Sobre les desigualtats i els conflictes

Plantegem qüestions que ens permetin identificar les situacions de privilegi i opressió, les **jerarquies** entre diferents persones o grups i els motius de les desigualtats. Podem parlar sobre els diferents jocs o activitats que es desenvolupen i sobre les formes de decisió en el joc (es prenen decisions conjuntament o sempre decideix la mateixa persona? Tothom està satisfet amb la forma de prendre decisions?). També és interessant conèixer quina part del pati ocupa cada persona o grup i si existeixen desequilibris. Podem afegir preguntes sobre les distàncies i el temps que trigen en arribar als lavabos tenint en compte si aquests estan o no separats per gènere.

Pautes d'anàlisi

A_B4.3 Entrevistes grupals

Descarrega el/els document/documents:
ENLLAÇ

A partir de la gravació de les entrevistes contestem a les següents preguntes, comparant els diferents grups: mixtes, femenins i masculins. Les respostes ens donaran pautes sobre els paràmetres que necessitem reforçar.

D Diversitat

1. Quan descriuen el pati, destaquen diferents paràmetres en funció del gènere? SI / NO
2. Consideren que manquen espais per desenvolupar totes les activitats? SI / NO
3. Els agradaria tenir-ne d'altres? SI / NO
4. Hi ha diferències entre els nous espais que proposen nenes i nens? SI / NO
5. Troben a faltar elements? SI / NO
6. Hi ha diferències entre els elements que nombren nenes i nens? SI / NO
7. Parlen poc dels diferents paviments, colors i textures dels murs o els elements del pati? SI / NO
8. En nombren pocs? SI / NO
9. Els i les agradaria tenir-ne d'altres? SI / NO
10. A l'hora del pati, nens i nenes juguen separats? SI / NO
11. Si juguen junts, juguen a jocs considerats tradicionalment "masculins"? SI / NO
12. Si juguen en grups del mateix gènere juguen a jocs tradicionalment associats amb la masculinitat o la feminitat? SI / NO
13. Existeixen situacions de jerarquia o dominació a l'hora d'escollir el joc o el rol que es desenvoluparà en el joc? SI / NO
14. Aquestes situacions es donen als grups mixtes? SI / NO
15. I als grups del mateix gènere? SI / NO

F Flexibilitat

16. Consideren que el pati no està preparat per desenvolupar totes les activitats que hi tenen lloc? SI / NO
17. Pensen que el disseny del pati prioritza el desenvolupament d'unes activitats per sobre d'altres? SI / NO

I Interrelació

18. Tenen dificultats per anar sols o soles de l'escola a casa, a la parada de transport públic o al parc més proper? SI / NO
19. Nombren aspectes negatius de l'entorn (per exemple: edificis alts que fan ombra, carrer amb molt de trànsit, soroll, etc.)? SI / NO
20. La tanca del pati impedeix la relació visual amb l'exterior? SI / NO

21. Tarden més de 3 minuts per arribar als lavabos des del pati? SI / NO
22. És diferent la distància que han de recórrer nens i nenes? SI / NO

C Confort

Fixa't en les referències a les qualitats dels espais que tenen a veure amb la cura, amb el benestar i amb la bellesa (aigua, neteja, decoració, adequació al clima, etc.):

23. Apareix a les entrevistes com un tema poc important o no apareix? SI / NO
24. Hi ha diferències entre la importància que li donen nenes i nens? SI / NO
25. En algun dels grups es parla més sobre aquest paràmetre (mixtes, masculins, femenins)? SI / NO
26. Creus que té a veure amb el gènere? SI / NO

R Representativitat

Fixa't en les relacions entre l'alumnat:

27. Durant l'entrevista, no s'escolten ni es respecten els torns de paraula? SI / NO
28. Hi ha diferències entre les conductes de les nenes i els nens? SI / NO
29. I als diferents grups (mixtes, masculins, femenins)? SI / NO
30. Són diferents els qualificatius que utilitzen nens i nenes quan es refereixen a l'altre gènere? SI / NO
31. I són diferents a quan fan referència a una persona del seu mateix gènere? SI / NO
32. Hi ha jerarquies en la presa de decisions en el joc? SI / NO
33. Això genera conflictes? SI / NO
34. Els conflictes que preocupen més a les nenes i als nens són diferents? SI / NO
35. S'assumeixen papers diferents als conflictes en funció del gènere? SI / NO
36. És més freqüent reclamar la mediació d'una professora o professor en el cas de les nenes? SI / NO
37. Generalment, els nens es mostren insatisfets amb la relació amb els seus companys i companyes? SI / NO
38. I les nenes? SI / NO

Si has respost SI a la majoria de les preguntes d'un bloc s'ha de reforçar el paràmetre al que fa referència.

B4.4 Escenificació de conflictes

“Treballem
els **conflictes**
i busquem
solucions
conjuntament.”

Fitxa tècnica

Objectiu

- **Recollida de dades**
- **Presa de consciència**
- **Accions pel canvi**

Prendre consciència dels conflictes existents al pati i buscar solucions col·lectivament per prevenir-los i/o resoldre'ls.

Participants

TR Tècnic/a de referència
TS Tècnic/a de suport
PR Professor/a de referència
A Alumnat

Material de suport

Gravadora

Procediment

1. La professora o el professor de referència i la persona tècnica de referència fan un llistat dels diferents conflictes de gènere detectats a l'espai d'esbarjo tenint cura d'escollir situacions de desigualtat variades. S'ha de tenir en compte que aquestes situacions han de ser representades per l'alumnat.

2. Amb l'alumnat es trien els conflictes més representatius, és a dir, els més freqüents i/o els que preocupin més, i es defineixen els personatges que representaran el conflicte.

3. L'alumnat s'organitza en grups i es reparteixen els diferents personatges. Cada grup surt davant de la classe i improvisa el conflicte assignat i la seva resolució. Un cop acabada la improvisació es parla sobre la resolució improvisada pels companys i companyes i es pensen alternatives conjuntament.

Els conflictes treballats en aquesta activitat ens serveixen per elaborar el guió de l'activitat B5.4 Obra de teatre.

Recollida de dades

R_B4.4 Escenificació de conflictes

Descarrega el/els
document/documents:
ENLLAÇ

Anotem les situacions de conflicte representades, les desigualtats de gènere que tenen lloc en cada cas i les solucions proposades per l'alumnat. Entre totes i tots debatim i escollim la solució o solucions que ens semblin més adequades per a cada cas.

Pautes d'anàlisi

A_B4.4. Escenificació de conflictes

Descarrega el/els
document/documents:
ENLLAÇ

Fem un llistat de les solucions aportades i les classifiquem segons si tenen a veure amb modificacions físiques de l'espai d'esbarjo, amb la introducció, extracció o modificació d'elements de joc o mobiliari o amb la gestió i les normes durant el temps d'esbarjo. Les solucions aportades per l'alumnat en aquesta activitat poden afegir-se i complementar les D PROPOSTES DE MILLORA que es plantegen en aquesta guia i que estan classificades en "espai", "elements" i "gestió".

B5. Compartim el procés

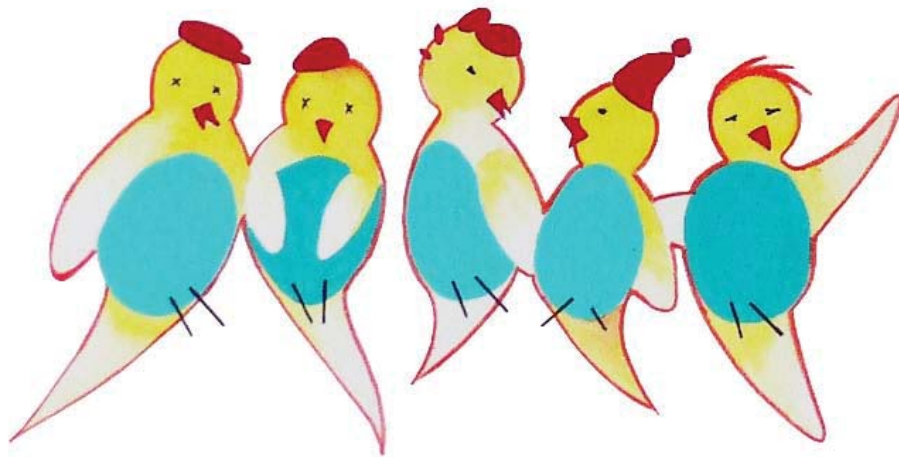
Per donar visibilitat al procés i potenciar la participació de l'alumnat, el professorat i les famílies, es proposen una sèrie d'activitats de sensibilització i de difusió.

B5.1 Difusió del procés

B5.2 Reunions transversals

B5.3 Impliquem les famílies

B5.4 Obra de teatre

B5.1 Difusió del procés

“Comuniquem
el procés.”

Fitxa tècnica

Objectiu

 Recollida de dades

 Accions pel canvi

Facilitar que totes les persones vinculades al centre (famílies, professorat, alumnat, etc) puguin conèixer el projecte, seguir el procés i assabentar-se de les convocatòries per a participar a les diferents activitat.

Participants

TR Tècnic/a de referència

PR Professor/a de referència

Procediment

1. Detectar els diferents canals de difusió que utilitza l'escola per difondre les activitats que es realitzen i per comunicar-se amb les famílies. Utilitzar aquells canals que permetin arribar al major nombre de persones d'una manera fàcil i ràpida.

2. A l'inici del procés, fer una presentació oberta a les famílies, el professorat i l'alumnat (tant si participa com si no) amb els objectius, les activitats que es duran a terme i les diferents persones que hi participaran.

3. Difondre cadascuna de les activitats donant a conèixer el seu desenvolupament i els resultats parcials.

4. Presentar els resultats i les conclusions finals i agrair a totes les persones participants la seva implicació durant el procés.

Es recomana utilitzar per la difusió el bloc o pàgina web de l'escola, fent publicacions de manera regular.

La presentació final es pot organitzar com un acte de cloenda festiu on totes les persones participants al procés puguin compartir la seva experiència i aprenentatges.

B5.2 Reunions transversals

“**Debatem
i avaluem
el procés.**”

Fitxa tècnica

Objectiu

 Presa de consciència

 Accions per al canvi

Coordinar el procés de diagnosi de gènere participativa, fer el seguiment del desenvolupament de les activitats, exposar i debatre els resultats obtinguts i contrastar el grau de satisfacció dels diferents agents implicats amb les expectatives inicials.

Procediment

1. Es recomana realitzar com a mínim 3 reunions transversals al llarg del procés: una d'inici, una de seguiment i una de cloenda.
2. A la reunió inicial es posaran en comú els objectius per portar a terme la diagnosi de gènere participativa, es definirà el rol de cadascun dels agents implicats i s'establirà un cronograma per a la realització de les activitats. Aquesta reunió és prèvia a l'inici de les activitats i fa part de l'apartat **PREPAREM EL PROCÉS**.
3. Les reunions de seguiment serveixen per posar en comú el desenvolupament de les activitats realitzades i verificar que els objectius es compleixen. La persona tècnica de referència explica com s'han

Participants

TR Tècnic/a de referència

PR Professor/a de referència

RAP Representant de l'administració pública

desenvolupat les diferents activitats, els resultats més rellevants fins al moment i les dificultats o els impactes positius. En cas que sigui necessari, es fan els canvis adients per continuar el procés satisfactoriament i assolir els objectius desitjats. Després de cada reunió, el o la professora de referència transmet la informació a la resta de professorat participant.

4. Un cop finalitzat el procés de diagnosi compartim els resultats, destaquem els punts forts i els aspectes a millorar. Emplenem la TAULA RESUM DELS RESULTATS DE LES ANÀLISIS DE DADES i decidim quins canvis farem al pati amb l'ajuda de l'apartat C. PROPOSTES DE MILLORA.

Trobar-se en un espai de referència, per exemple a una de les aules de l'escola, on totes les persones es sentin còmodes. Evitar espais massa formals o institucionals.

B5.3 Impliquem les famílies

“Impliquem les famílies com a agents actius en la prevenció de les desigualtats.”

Fitxa tècnica

Objectiu

- **Presa de consciència**
- **Accions per al canvi**

Implicar a les famílies en el procés i donar eines per detectar el **sexisme** en les relacions quotidianes amb les seves criatures. Es proposa realitzar una sessió de treball a partir de la qual s'organitza una participació continuada de les famílies en el procés.

Participants

TR Tècnic/a de referència
TS Tècnic/a de suport
F Famílies

Material de suport

Projector

Procediment

1. Convoquem a les famílies per una sessió de treball de 1h30 aproximadament. Expliquem els objectius de la trobada i del procés que tindrà o està tenint lloc a l'escola. Fomentem el debat demanant l'opinió de les diferents persones.
2. Sensibilitzem sobre les desigualtats de gènere posant exemples de sexisme que puguin tenir lloc en les relacions quotidianes amb les criatures en altres àmbits fora de l'escola. Utilitzem fotografies, imatges o esquemes com a suport per exemplificar les diferents situacions.
3. Acordem, si les famílies es mostren disposades a participar, la realització d'activitats setmanals o quizenals per a realitzar amb els seus fills o filles. Alguns exemples d'activitats que es poden realitzar:

- Cada membre de la família ensenya a la criatura un joc de la seva infància. A classe es fa una sessió on cada criatura explica algun dels jocs a la resta de companys i companyes i poden posar-se en pràctica al pati.
- Anar a la biblioteca i escollir un conte no sexista. Després cada criatura pot explicar a classe de què tracta el conte que ha llegit.
- Fer un llistat amb 5 desigualtats de gènere que es donen a l'àmbit familiar i 5 propostes per evitar-les.
- 4. Al final del procés convoquem una trobada amb les famílies per compartir les experiències.

Fixar l'horari de les sessions de treball tenint en compte que aquest faciliti la participació de totes les persones i, si és possible, oferir servei de guarderia o ludoteca. Comptar amb un equip per projectar fotografies, imatges o esquemes.

B5.4

Obra de teatre

“Transmetem
valors inclusius
i no sexistes
a tota l’escola.”

Fitxa tècnica

Objectiu

del seu sexe.

Presa de consciència

Accions per al canvi

L'objectiu d'aquesta activitat és transmetre valors inclusius i no **sexistes** a tota l'escola: el professorat, l'alumnat i les famílies que no han participat a la resta d'activitats. El que es pretén mostrar és que un pati més igualitari beneficia a totes les persones que no ocupen el rol masculí hegemònic, independentment

Participants

TR Tècnic/a de referència

PR Professor/a de referència

PP Professorat participant

A Alumnat

F Famílies

RAP Representant de l'administració pública

Material de suport

Càmera de vídeo

Procediment

1. Durant l'activitat **A5.4 Escenificació de conflictes** es recullen els conflictes i les resolucions proposades per l'alumnat a les diferents improvisacions.

2. Es redacta un guió de base per a l'obra de teatre que inclou diferents escenes o gags. Cada un d'ells representa un conflicte i la seva resolució. És important que tots els personatges tinguin un paper i un temps en escena similar per a garantir la participació igualitària de tot l'alumnat.

3. Es realitzen diferents assaigs i es prepara el material o escenografia de suport.

4. Finalment es representa l'obra de teatre davant de tota l'escola. Es recomana incloure l'activitat en el marc d'una jornada festiva o cultural de l'escola.

Les situacions de desigualtat tenen a veure amb les relacions **jeràrquiques** entre gèneres i amb els **estereotips sexuals**, però no necessàriament aquests personatges han de ser interpretats per nens en la posició d'opressors i nenes en la posició d'oprimides.

C

De la diagnosi a la intervenció

Un cop realitzades les activitats de la diagnosi participativa procedim a aplicar les propostes de millora.

Per a decidir quines propostes de millora apliquem al nostre pati, comencem omplint la Taula resum dels resultats. Per a cada una de les activitats realitzades destaquem a la taula la o les qualitats més deficientes. Una lectura global de la

taula ens ajuda a veure més clarament quins paràmetres necessitem reforçar però també aquells que necessitem treballar de manera prioritària. Un cop tinguem clares les qualitats que volem reforçar o prioritzar ens dirigim als apartats **D1 espai**, **D2 elements** i/o **D3 gestió** i escollim les recomanacions relacionades amb la o les qualitats escollides.

B2 Observem el pati	Paràmetres				
B2.1. Característiques del pati	D	F	I	C	R
B2.2. Interaccions a l'espai	D	-	-	-	R
B2.3. Sectorització i segregació	D	F	I	-	R
B2.4. Mapa de recorreguts	D	F	-	C	R
B3 Impliquem al professorat	Paràmetres				
B3.1. Debat amb el claustre	-	-	-	-	R
B3.2. Entrevista individual	-	-	-	-	R
B4 Donem veu a l'alumnat	Paràmetres				
B4.1. Qüestionari	D	-	-	C	R
B4.2. Dibuixem el pati	D	F	I	C	R
B4.3. Entrevistes grupals	D	F	-	C	R

D Diversitat **F** Flexibilitat **I** Interrelació **C** Confort **R** Representativitat

D

Propostes

de millora

Aquest apartat consta d'una sèrie de propostes per millorar les qualitats i l'organització dels patis escolars amb la finalitat de disminuir les desigualtats i les **jerarquies** que s'hi produeixen.

Les recomanacions proposades tenen l'avantatge de poder-se aplicar a qualsevol pati d'esbarjo gràcies al seu caràcter general. Les trobareu classificades en 3 blocs en funció del seu àmbit d'intervenció:

B1 Espai: recomanacions relacionades amb la configuració de l'espai del pati.

B2 Elements: recomanacions que fan referència als objectes fixes o mòbils que es poden introduir al pati.

B3 Gestió: recomanacions que donen eines per fer funcionar l'esbarjo com un espai educatiu igualitari.

És recomanable intervenir en els tres àmbits per aconseguir uns resultats més satisfactoris i complets. És important tenir en compte que les recomanacions de millora de l'espai són intervencions més

costoses i poden suposar aturar parcialment el pati durant el temps d'intervenció. Les propostes de millora per incorporar nous elements al pati també tenen cost però no alteren el funcionament normal del pati durant la seva fabricació. I per últim, les recomanacions que tenen a veure amb la gestió no suposen cap cost addicional però requereixen la implicació real del professorat.

Recordem que la posada en pràctica de les propostes de millora també ha de ser un procés col·lectiu. Es recomana incorporar a l'equip de treball persones amb formació tècnica relacionada amb el disseny dels espais i amb habilitats per dinamitzar processos participatius per a que puguin assessorar i acompanyar durant el procés. Recomanem pensar solucions de baix cost utilitzant elements reutilitzats i comptar amb la participació de les famílies, el professorat i l'alumnat en el procés de disseny i implementació.

D1 Espai

Aquest bloc recull les recomanacions relacionades amb la configuració de l'espai. Aquestes expliquen com distribuir d'una manera responsable i equitativa l'espai, recomanen geometries i acabats de les diferents parts del pati i determinen com a ha de ser la relació física entre l'escola i el

seu entorn més proper. Totes elles tenen la voluntat d'aconseguir uns espais no **jeràrquics** i no **androcèntrics**.

Per facilitar la seva aplicació, s'han classificat les diferents recomanacions segons els 5 paràmetres d'estudi.

- D** Diversitat
- F** Flexibilitat
- I** Interrelació

- C** Confort
- R** Representativitat

Adequació al tipus d'activitat

D I C Potenciar el disseny d'espais rics. Aquests han de comptar amb elements variats. Han de generar geometries diverses com, per exemple, petits terraplens a diferents nivells, incloure textures i colors variats, integrar àrees recollides i zones cobertes, etc.

D Distribuir el pati equitativament en diferents sectors per permetre el desenvolupament de diferents tipus d'activitats: activitats en equip, jocs motrius de diferents intensitats, jocs simbòlics i altres tipus d'activitats tranquil·les.

F C R L'espai destinat a les activitats o jocs motrius d'alta o mitja intensitat no ha de tenir obstacles i el paviment ha de ser preferiblement dur i sense desnivells. És recomanable no associar aquests espais amb un joc determinat com pot ser el cas d'una pista d'esports.

D C El joc simbòlic i les activitats motrius de baixa intensitat requereixen, preferiblement, paviments tous i amb textura (graveta, sorra, herba, etc.).

F R Evitar espais que s'identifiquin simbòlicament amb el rol masculí o femení eliminant línies o geometries associades a un joc o esport concret.

F Comptar amb un espai d'emmagatzematge al pati o de fàcil accés des del mateix per guardar material i elements d'ús discontinu.

Distribució equitativa i eficient

C R Ubicar les àrees destinades al joc en equip o al joc motriu d'alta intensitat a les zones considerades perifèriques amb l'objectiu de no interrompre el pas cap a altres zones del pati, de l'edifici de l'escola o del carrer.

C R Si el pati té dimensions reduïdes es destinarà una única zona per a les activitats motrius d'alta intensitat ja que necessiten molt d'espai. Si el pati disposa d'espai suficient es pot destinar més d'una zona per a aquest tipus d'activitat.

D F L'espai destinat a les activitats motrius de mitja intensitat no necessita dimensions massa grans i pot distribuir-se en diferents àrees del pati.

I C Tenir en consideració els nivells d'intensitat dels diferents sectors del pati. Es recomana generar una gradació de nivells d'intensitat entre les activitats dels diferents sectors i no situar sectors amb nivells oposats un al costat de l'altre.

F I Es recomana no utilitzar divisions fixes i contínues per separar sectors, considerades barreres. En lloc d'això, es recomana utilitzar zones d'arbrat, desnivells que generin grades, etc.

I C Treballar els límits dels sectors d'alta intensitat per protegir i evitar la invasió dels espais adjacents.

F I C Evitar la presència de racons o espais residuals.

Accessibilitat i necessitats bàsiques

I C Evitar la presència d'elements físics o d'activitats que puguin obstaculitzar el camí d'arribada als elements que ens permeten satisfer les necessitats bàsiques (fonts, lavabos, papereres, etc.)

I C R És recomanable que es pugui arribar als punts d'ús bàsic (fonts i lava-

bos) des de qualsevol lloc del pati en un temps màxim de 2 minuts i que aquests es trobin all mateix recinte del pati.

C Tenir en compte l'assolellament i les zones d'ombra de tot l'any per distribuir els diferents sectors del pati en funció de les activitats que s'hi desenvoluparan.

F I C L'accés a l'edifici des del pati d'esbarjo ha de tenir unes dimensions suficients i ha d'estar lliure d'obstacles per facilitar l'entrada i sortida de totes les persones amb comoditat.

Relació amb l'entorn

D C Dotar l'accés a l'escola amb una zona de bancs i d'ombra de dimensions suficients per permetre el joc dels infants i l'espera de les persones cuidadores.

I Facilitar la integració de l'escola en el barri col·locant tanques permeables per permetre la visibilitat entre el pati i el carrer.

I És recomanable situar un espai públic de relació (plaça, parc o àrea per a viants) i/o equipament (biblioteca, poliesportiu, escola de música, etc.) adjacent o de fàcil accés des de l'escola.

D2 Elements

Aquest segon bloc fa referència a la varietat d'elements que es poden introduir en un espai d'esbarjo i té l'objectiu d'aconseguir una major diversitat de jocs i que aquests no siguin estereotipats en funció del gènere.

És important potenciar la multifuncionalitat i la temporalitat dels elements per millorar els paràmetres d'estudi i per tant permetre

la utilització d'una gran diversitat de jocs i activitats. Així doncs, els elements han de tenir la capacitat de tenir diverses funcions i han de poder romandre o no a l'espai d'esbarjo.

Per facilitar la seva aplicació, s'han classificat les diferents recomanacions segons els 5 paràmetres d'estudi.

D Diversitat

F Flexibilitat

I Interrelació

C Confort

R Representativitat

Elements de joc permanent

D F R Evitar que els elements fixes que es troben permanentment al pati s'identifiquin amb un ús específic. Per aconseguir-ho, els elements han de tenir diferents geometries, alçades i mides. Com a exemple, en comptes de tenir bancs tradicionals per seure es poden dissenyar elements graonats que permetin sumar altres usos.

D F R Si introduïm elements d'ús específic, tenir en compte que aquests satisfacin els desitjos dels diferents nens i nenes i que potenciïn diferents tipus d'activitat: joc motriu de diferents intensitats i joc simbòlic.

D R Incorporar al pati elements que potenciïn el joc simbòlic i el joc motriu de baixa intensitat com zones d'estar, elements per a l'equilibri o la motricitat fina.

Elements de joc temporal

D R Introduir elements multifuncionals i neutres a l'espai d'esbarjo com, per exemple, els cercols, les cordes, les rodes o els guixos, per permetre la generació de noves dinàmiques de joc. Prioritzar els elements naturals de formes, olors i colors diferents.

D F R Introduir diferents elements en diferents dies de la setmana. La quantitat d'elements que es proporcionen ha de ser suficient per permetre que tothom pugui jugar i hi hagi diversitat de jocs.

F R Si s'introdueixen temporalment elements d'ús específic, com porteries mòbils, xarxa de volei o «bibliopati», tenir en compte que puguin desplaçar-se amb facilitat per posar i treure en funció de les necessitats o desitjos.

Vegetació

D F R A l'hora de decidir quins elements d'ús específic introduir, tenir en compte que aquests satisfacin els desitjos dels diferents nens i nenes i que potenciïn diferents tipus d'activitat: joc motriu de diferents intensitats i joc simbòlic.

D C R Comptar amb vegetació variada, autòctona, aromàtica o medicinal, per embellir l'espai d'esbarjo i enriquir les experiències de l'alumnat. L'estudi d'aquesta vegetació i els seus usos es pot incorporar al programa educatiu.

D C Introduir elements d'ombra, arbres de fulla caduca, pèrgoles vegetals i/o tendals per crear zones d'ombra i generar confort climàtic allà on sigui necessari protegir-se del sol. Amb aquests elements s'aconsegueixen també espais exteriors més acollidors.

D3 Gestió

Aquest bloc exposa eines per fer funcionar l'esbarjo com un espai educatiu, on s'aprenen valors d'igualtat, llibertat i cooperació. Entenem el pati com un espai que pot contenir una gran varietat d'activitats simultànies i de manera continua. Totes aquestes recomanacions no impliquen canvis físics de l'espai. Permeten incorporar valors inclusius i fomenten conductes no sexistes

incorporant els valors de cooperació i de cura al pati a partir del joc. La participació és un element clau en el procés de millora del pati, ja que és imprescindible per la presa de consciència col·lectiva.

Per facilitar la seva aplicació, s'han classificat les diferents recomanacions segons els 5 paràmetres d'estudi.

- D** Diversitat
- F** Flexibilitat
- I** Interrelació

- C** Confort
- R** Representativitat

Accions per diversificar

D R Ampliar el coneixement de l'alumnat sobre jocs diversos que es poden realitzar al pati. Es proposa que les famílies o l'AMPA expliquin els seus jocs de la infància i que l'alumnat faci l'exercici d'inventar nous jocs.

D R Proposar nous jocs o nous esports considerats neutres o no practicats entre l'alumnat (corfbol, voleibol, joc del «pitxi», hoquei...). Es poden incorporar a l'assignatura d'educació física com a pràctica i com a treball de recerca.

D F R Utilitzar l'espai del pati també per a usos acadèmics fomenta que totes les persones utilitzin tots els espais, augmentant el sentiment de pertinença, desjerarquitzant i evitant la identificació d'espais amb determinats grups o persones.

D F I Obrir el pati en horaris no lectius per permetre la realització d'altres

activitats del barri. D'aquesta manera es fomenta l'escola com a punt de trobada de les famílies fora de l'horari escolar i s'augmenta l'oferta de serveis del barri.

F I Utilitzar espais públics propers a l'escola per passar l'hora d'esbarjo o realitzar altres activitats escolars.

Accions per trencar estereotips

D R Potenciar les habilitats de les nenes per a jugar a jocs considerats masculins, organitzant campionats mixtes i donant a conèixer referents femenins del món de l'esport.

D R Posar en valor les activitats considerades femenines, com els jocs simbòlics, les activitats motrius de baixa intensitat o de cura organitzant campionats mixtes de gomes, xarranca o corda, o introduint un hort per compartir-ne la cura entre tot l'alumnat de l'escola.

R Dotar d'eines de gestió amb perspectiva de gènere al professorat. Organitzar una formació que combini sessions teòriques i exercicis pràctics sobre rols de gènere i estereotips sexuals i sobre detecció, resolució i prevenció de conflictes. Per facilitar la participació del professorat es recomana adaptar les sessions als horaris escolars.

D R Organitzar xerrades informatives per a les famílies sobre el sexisme en els jocs i les joguines. Donar a conèixer nous referents i informar sobre la diversitat de jocs i joguines a les famílies.

Accions per millorar la convivència

D R Decidir els jocs col·lectivament i equitativament a través de dinàmiques participatives. Les dinàmiques han de ser diverses i fomentar la participació de tot l'alumnat. És important que tothom conegui les regles dels jocs escollits.

C R Decidir normes específiques per evitar que les activitats més intenses envaeixin les àrees de jocs més tranquils. Aquestes es decidiran amb l'alumnat a través de diferents dinàmiques participatives.

R Organitzar activitats on tota l'escola participa per fomentar la interacció de nens i nenes de diferents edats i desenvolupar les capacitats de cura i atenció dels més grans. Es proposa que l'alumnat de cicle mitjà i superior organitzi jocs per als nens i nenes d'educació infantil i cicle inicial.

Glossari

Androcentrisme

Visió del món i de la cultura centrada en el punt de vista masculí. Pràctica social on les persones que la componen assumeixen rols funcionals universalitzats i on els models vitals masculins i les actituds masculines s'afirmen com a universals, mentre que les de les dones són considerades complementàries.

Dinàmiques participatives

Són instruments per adquirir coneixements partint de la pràctica, del coneixement de les persones, de les experiències viscudes i dels sentiments, així com dels problemes i dificultats del nostre entorn. Les dinàmiques participatives s'utilitzen per desenvolupar processos col·lectius de debat i reflexió. Permeten compartir i col·lectivitzar els coneixements individuals i que el grup s'impliqui més en el procés.

Dominació de gènere

Accions explícites o implícites que tenen com a resultat la imposició de quelcom a algú per altri, en aquest cas d'una o varies persones de gènere masculí sobre una o varies persones de gènere femení, emprades per recordar i confirmar el lloc que li pertoca en la jerarquia de la societat.

Estereotips sexuals

Són valoracions injustificades basades en creences que simplifiquen la realitat i que defineixen globalment el comportament de les persones segons el seu sexe.

Eurocentrisme

Totes aquelles actituds que jutgen

qualsevol fenomen des de l'òptica d'Europa, en especial els esdeveniments històrics, els costums i els valors d'altres pobles. Implica creure que la civilització europea (i per extensió la cultura occidental) és superior a les altres per associar-la amb la civilització en oposició als bàrbars o primitius.

Identitat de gènere

Auto-identificació d'una persona de ser home o dona, o cap dels dos, i que pot diferir del sexe biològic. La identitat de gènere no és fixa en néixer però s'estableix molt aviat durant la primera socialització amb la contribució de factors psicològics i socials.

Jerarquia de gèneres

La jerarquia és qualsevol formalització que ordena segons el valor o categoria. La jerarquia de gèneres està produïda per mecanismes històrics i socials que releguen les dones a una posició secundària en les relacions humanes. En la societat patriarcal, dones i homes tenen diferent estatus en relació al control de la propietat, al control del treball i a la participació política.

Joc motriu

Són jocs de destresa i desenvolupament psicomotor. Evolucionen amb l'edat de les criatures. Al principi estan clarament relacionats amb el descobriment del propi cos i de les seves possibilitats. Després es converteix en un joc de destresa per a anar millorant. Cap als vuit anys, els jocs motrius són ge-

neralment col·lectius, sent freqüents els jocs reglats amb pilotes, jocs d'equilibri, de córrer, de lluites i acrobàcies, on es comença a relacionar aquestes activitats amb la competició.

Joc simbòlic

És aquell mitjançant el qual la criatura imita accions de la vida quotidiana del món de les persones adultes. És un joc de simbolització que produeix plaer i satisfacció, alhora que facilita el desenvolupament del llenguatge, de la socialització, la comunicació... Les criatures han d'assolir un rol, establir normes de joc, arribar a acords i compartir amb les altres, i es va fent més complex amb l'edat.

Masculinitat hegemònica

Conjunt de rols i privilegis que es fomenta en els homes i s'evita en les dones i que explica com i per què els homes mantenen els rols socials dominants sobre les dones i altres identitats de gènere.

Naturalització de les diferències entre gèneres

Conjunt de creences que associen el comportament dels homes i les dones en el seu conjunt als seus sexes biològics. Aquest recurs utilitza les diferències biològiques per justificar desigualtats socials.

Observacions pilot

Són observacions on les dades recollides no tenen rellevància per als resultats. Les observacions pilot no s'utilitzen per recollir dades sinó que són un pas previ per familiaritzar-se amb la mostra o l'entorn

a observar i/o el sistema de recollida de dades.

Prejudicis culturals

creences o valoracions sense base de certesa que condicionen el punt de vista i que jutgen des d'una òptica occidental a les persones no occidentals, els seus costums i sabers.

Recerca-acció

És una metodologia científica que parteix del diàleg i, a través d'aquest, les persones participants involucrades investiguen la seva realitat concreta, definint els problemes i actuant en propostes conjuntes i seguint la seva resolució o, almenys, una major consciència sobre els seus orígens i possibles solucions. Els tres eixos fonamentals en els que es basen la majoria de les IAP són la recerca, l'acció i la formació.

Representativitat simbòlica

Grau de visibilitat i de participació en la presa de decisions d'un determinat grup social.

Rol de gènere

Conjunt de normes, prescripcions i representacions culturals que dicta la societat sobre el comportament que es considera adequat per un sexe determinat.

Sexisme

Discriminació basada en el sexe de la persona que la pateix. Generalment aquesta discriminació afecta les dones o persones amb altres identitats de gènere front els homes.

Bibliografia

Bonal, Xavier (2000)

Cambiar la escuela: la coeducación en el patio de juegos. Barcelona: Institut de Ciències de l'Educació, Universitat Autònoma de Barcelona.

Carreras, Anna (2011)

La construcció dels gèneres des del bressol: recerca sobre la construcció de les identitats de gènere a la primera infància. Ajuts a la Recerca Francesca Bonnemaison 2011. Disponible a: http://www.diba.cat/c/document_library/get_file?uuid=18d053ff-8ca4-47ba-b52c-078124d56e42&groupId=232140.

Carreras, Anna; Subirats, Marina i Tomé, Amparo (2012)

«La construcción de los géneros en la etapa 0-3: primeras exploraciones». A: García, Jorge i Gómez, María Begoña (coord.) Diálogos en la cultura de la paridad: reflexiones sobre feminismo, socialización y poder. Universidad de Santiago de Compostela, 35-56.

Ciocoletto, Adriana i Col·lectiu Punt 6 (2014).

Espacios para la vida cotidiana. Auditoría de calidad urbana con perspectiva de género. Barcelona: Comanegra.

Col·lectiu Punt 6 (2014)

Dones treballant. Guia de reconeixement urbà amb perspectiva de gènere. Barcelona: Comanegra.

Dyment, Janet i O'Connell, Timothy S. (2013)

«The impact of playground design on play choices and behaviors of pre-school children», *Children's Geographies*, 11:3, 263-280.

Fuller, Kay (2010)

«Talking about gendered headship: how do women and men working in schools conceive and articulate notions of gender?», *Journal of Educational Administration and History*, 42:4, 363-382.

Moore, Gary T. (1994)

Early Childhood Physical Environment Observation Schedules and Rating Scales: Preliminary Scales for the Measurement of the Physical Environment of Child Care Centers and Related Environments. Center for Architecture and Urban Planning Research, University of Wisconsin-Milwaukee. Disponible a: http://dc.uwm.edu/cau-pr_mono/41.

Öhrn, Elisabet (2009)

«Challenging Sexism? Gender and Ethnicity in the Secondary School», *Scandinavian Journal of Educational Research*, 53:6, 579-590.

Reh, Sabine; Rabenstein, Kerstin i Fritsche, Bettina (2011)

«Learning spaces without boundaries? Territories, power and how schools regulate learning». *Social & Cultural Geography*, 12, 83-98.

Rönnlund, Maria (2015)

«Schoolyard stories: Processes of gender identity in a "children's place"». *Childhood*, 22 (1), 85-100.

Saldaña, Dafne (2015)

El Pati de l'escola en igualtat. Diagnosi i intervenció de gènere als espais d'esbarjo. Disponible a: <https://dl.dropboxusercontent.com/u/55160676/L'espai%20d'esbarjo%20en%20equitat.%20Equal%20Saree.pdf>

Subirats, Marina (1994)

«Conquistar la igualdad: la coeducación hoy». *Revista Iberoamericana de educación*, 6, 49-78.

Tomé, Amparo (2008).

Guía de buenas prácticas «Diagnóstico del centro en materia de igualdad entre hombres y mujeres». Vitoria-Gasteiz: Emakunde.

Tranter, Paul J. i Malone, Karen (2004)

«Geographies of environmental learning: an exploration of children's use of school grounds». *Children's Geographies*, 2:1, 131-155.

Existeix un vincle entre el disseny dels espais, la construcció social del gènere i l'educació espacial diferenciada que reben nens i nenes.

La forma de posicionar-se i relacionar-se a l'espai és quelcom que s'aprèn al pati de l'escola i que després es reproduceix en actituds a l'espai públic urbà o rural.

Aquesta guia proposa una

METODOLOGIA de diagnosi participativa i d'intervenció d'igualtat de gènere als espais d'esbarjo a partir d'un procés de reflexió i d'aprenentatge col·lectiu. Ha estat dissenyada per aplicar-se als patis de primària per aconseguir uns espais educatius que ofereixin les mateixes oportunitats a totes les persones.